

MIKÄ LÄHIKOULU?

**Laadullinen tapaustutkimus kyläkoulun lakkauttamista seuranneesta etä-
opetusjärjestelystä**

Pro gradu –tutkielma

Anu Ahola

0286497

Kasvatustieteiden tiedekunta

Kasvatustiede

Lapin yliopisto

2017

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Mikä lähikoulu? Laadullinen tapaustutkimus kyläkoulun lakkauttamista seuranneesta etäopetusjärjestelystä

Tekijä: Anu Ahola

Koulutusohjelma/oppiaine: Kasvatustiede/kasvatustiede

Työn laji: Pro gradu- työ Laudaturtyö Lisensiaatintyö

Sivumäärä: 66+6

Vuosi: 2017

Tiivistelmä

Tutkielmani on laadullinen tapaustutkimus Sallassa käytössä olevasta etäopetusjärjestelystä. Järjestelyyn päädyttiin, kun viimeisetkin kyläkoulut lopettivat toimintansa ja useiden oppilaiden koulumatkat kasvoivat. Erään koulunsa aloittavan oppilaan matkaksi olisi yhdensuuntaisesti tullut yli 90 kilometriä, jolloin päädyttiin erityiseen opetusjärjestelyyn, jossa oppilas osan viikosta käy koulua etäyhteyden välityksellä kotoa käsin. Tutkielman tavoitteena oli selvittää tämän etäopetuksellisen opetusjärjestelyn lähtökohtia ja alkuperää, toimivuutta ja toteutusta sekä tulevaisuuden näkymiä. Tutkimusaineistoni koostui koulun johtajan haastattelusta sekä etäoppilaan vanhemmille osoitetusta kirjoitelmasta.

Etäopetusjärjestelyn koetaan toimineen pääosin hyvin. Positiivisinta on ollut järjestelyn myötä oppilaan jaksamisen ja voimavarojen säästäminen. Ongelmia on ollut hieman etäoppilaan ryhmään kuulumisen osalta sekä teknisten ongelmien takia vuorovaikutteisudessa etäpäivinä. Ongelmia on pyritty selättämään sillä, että pari- ja ryhmätöitä tehdään myös etäpäivinä. Oppilaan apuna on etäpäivinä koulunkäynninohjaaja, jonka rooli korostuukin opiskelun ohjaajana ja tukijana. Tulevaisuudessa etäopetusjärjestelyä on suunniteltu kuitenkin entisestään vähennettävän.

Tutkielmallani pyrin tuomaan esiin tätä tapausta esimerkkinä koulutuksellisesta uudelleenjärjestelystä. Yhä useampien kyläkoulujen lakkautuessa koulumatkat kasvavat ja koulutuksellisia ratkaisuja on pohdittava.

Asiasanat: lähikoulu, kyläkoulu, lakkauttaminen, opetusjärjestelyt, erityiset opetusjärjestelyt, etäopetus, kuntajärjestelyt, koulutuspoliittiset ratkaisut, koulutuspolitiikka

Sisälllys

1 Johdanto.....	4
2 Perusopetuksen järjestäminen	8
2.1 Kuntien kouluverkkoa koskeva päätöksenteko	11
2.2 Lähikoulun määrittäminen	12
3 Kyläkoulu lähikouluna.....	14
3.1 Yhteisöllinen kyläkoulu.....	14
3.2 Kyläkoulujen lakkautukset.....	16
4 Opetusjärjestelyt erityistilanteissa	20
4.1 Etäopetus opetusmuotona	21
4.2 Lasten etäopetus	25
5 Tutkimuksen toteutus	29
5.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	30
5.2 Tapaustutkimus tutkimuksen lähestymistapana.....	30
5.3 Aineistonkeruu	32
5.4 Analyysitavan kuvaus	36
6 Etäopetusjärjestely Sallan kunnassa	40
6.1 Tutkimustapauksen kuvaus	40
6.2 Etäopetusjärjestelyn lähtökohdat ja toteutus.....	43
6.3 Etäopetusjärjestely käytännössä	46
6.4 Etäopetusjärjestelyn tulevaisuusnäkymät	49
6.5 Yhteenveto.....	51
7 Pohdinta	53
Lähteet	58
LIITE 1: Sähköpostihaastattelun runko.....	67
LIITE 2: Kirjoitelman runko	69
LIITE3 Tutkimuslupahakemus	71

1 Johdanto

Kyläkoulujen lakkautukset eivät ole uusi asia eikä niille näytä tulevan loppua. Pienet koulut ovat aina olleet kiinnostuksen kohteitani ja niiden lakkauttamiset koskettavat. Taustalla on oma historiani, sillä olen kotoisin pieneltä paikkakunnalta ja opiskellut kahdessa eri kyläkoulussa.

Keväällä 2013 sain kuulla kotiseutuni, Sallan, viimeistenkin kyläkoulujen saavan lakkautustuomion. Nyt kaikki kunnan oppilaat kävisivät koulua kirkonkylällä yhdessä koulussa ja matkat tulisivat yhä pidemmiksi. Erään pienen, ensimmäistä luokkaa syksyllä 2014 aloittavan koululaisen yhdensuuntaiseksi koulumatkaksi tulisi yli 90 kilometriä.

Erityisiä opetusjärjestelyjä voidaan käyttää muun muassa silloin, kun se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä tai oppimäärän suorittaminen olisi joltain osin kohtuutonta (Perusopetuslaki 18§). Ensiluokkalaisen kohdalla Sallassa päädyttiin ratkaisuun, jossa oppilas osallistuisi opetukseen kaksi kertaa viikossa etäyhteyden keinoin koulunkäynninohjaajan avustamana kotoaan käsin. Järjestelyyn päädyttiin oppilaan jaksamisen ja voimavarojen säästämiseksi, jotta hänen ei joka päivä tarvitse kulkea pitkää koulumatkaa.

Tutkielmani on tapaustutkimus, joka keskittyy tähän erityiseen etäopetusjärjestelyyn. Viimeistenkin kyläkoulujen lakkauttaminen on ollut kunnassa iso asia, sillä kouluja on parhaimmillaan ollut 41, ja nyt yhdessä rakennuksessa toimivat alakoulu, yläkoulu sekä lukio. Tarkoitukseni on selvittää koulutuksen järjestämisen näkökulmasta tätä uutta opetusjärjestelyä. Tutkielmassa selvitetään

etäopetusjärjestelyn taustoja ja alkuperää; mistä idea lähti, miten sitä alettiin toteuttaa sekä mitä se on vaatinut kunnalta ja miten järjestely käytännössä on toiminut. Selvitän myös etäopetusjärjestelyn tulevaisuudennäkymiä.

Tutkielmalla on ajankohtaisuudestaan johtuen merkittävyyttä laajemminkin, sillä kyläkouluja lakkautetaan yhä enenevässä määrin ja varsinkin Lapin harvaan asutuilla alueilla koulumatkat kasvavat. Voisiko etäopetusjärjestelystä olla hyötyä muihinkin kuntiin? Vai tulisiko se päinvastoin hylätä ja satsata pienten koulujen säästämiseen?

Valitsin tutkittavan kunnan, koska se on kotipaikkakuntani ja minulla on siihen henkilökohtainen kytkös. Lisäksi minua kiinnosti aidosti kyläkoulujen kohtalo ja niiden lakkautumisesta johdettavat opetusjärjestelyt. Salla tuntui myös olevan edelläkävijä järjestäessään etäopetusta kotiin pitkän välimatkan takia ja monet muutkin tutkijat ja uteliaat ovat käyneet järjestelyä seuraamassa. Koen, että aihe on ajankohtainen lakkautustahdin vain kiihtyessä ja välimatkojen kasvaessa harvaan asutuilla alueilla. Tutkimusta vastaavanlaisesta lasten etäopetuksesta ei ole paljon, kyläkouluista ja niiden lakkauttamisesta enemmän. Tämä tutkielma kytkee nämä kaksi asiaa toisiinsa.

Ensimmäisenä käsittelen teoriaosuudessa perusopetuksen järjestämistä kunnissa ja kuntaa opetuksen järjestäjänä sekä kunnan päätöksentekoa. Sen jälkeen luku 3 käsittelee kyläkouluja ja niiden merkitystä yhteisölle sekä niiden lakkautuksia. Neljännessä luvussa käsittelen erityisiä opetusjärjestelyjä keskittyen etäopetukseen.

Viidennessä luvussa avaan tutkimuskysymykset sekä kuvaan tutkimuksen kulua aineistonkeruun kautta tulosten analysointiin. Kuudennessa luvussa esittelen tutkielmani tulokset ja seitsemäs luku on pohdintaa, jossa pohdin tutkimusaihetta tuloksineen sekä jatkotutkimusaiheita. Arvioin myös tutkimukseni luotettavuutta ja eettisyyttä.

2 Perusopetuksen järjestäminen

Kunnat ovat lain mukaisesti velvoitettuja järjestämään perusopetusta alueellaan asuville oppivelvollisuusikäisille. Opetus on järjestettävä oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja sen tulee edistää tervettä kasvua ja kehitystä. Opetuksen on lisäksi turvattava koulutuksen osalta riittävä yhdenvertaisuus sekä tasa-arvo koko maassa. Opetus on kunnissa järjestettävä niin, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämipaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 14; Perusopetuslaki 1998, 2§-6§.) Mitään tiettyä kilometri-määrää laki ei aseta, vaan koulumatkaa mitataan ajassa. Oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia, tai mikäli oppilas on lukuvuoden alkaessa täyttänyt 13 vuotta, saa koulumatka kestää enintään kolme tuntia (Perusopetuslaki 1998, 32§).

Opetuksen järjestäjänä kunnalla on siis velvollisuus järjestää perusopetusta alueensa lapsille. Useista käytäntöihin liittyvistä asioista päättävät koulutuksen järjestäjät eli kunnat tai kuntayhtymät, joiden toimintaa ohjataan lainsäädännössä sekä opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden kautta. Kunnassa tai koulussa laaditaan paikallinen opetussuunnitelma, jossa täsmennetään perusteissa olevia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö.)

Paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta vastaa opetuksen järjestäjä, eli usein kunta. Jokaisella perusopetusta antavalla koululla on oltava opetussuunnitelma. Oppilailla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta ja

ohjausta. Paikallisella opetussuunnitelmalla on keskeinen merkitys sekä valtakunnallisten tavoitteiden että paikallisesti tärkeänä pidettyjen tavoitteiden ja tehtävien ilmentämisessä ja toteuttamisessa. Paikallinen opetussuunnitelma luo yhteisen perustan ja suunnan päivittäiselle koulutyölle. Se on strateginen ja pedagoginen työväline, joka ohjaa opetuksen järjestäjän toimintaa sekä koulujen työtä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 9; Opetushallitus.)

Sallan kunnan sivistystoimessa on suomen kielellä laadittu opetussuunnitelma. Sallassa korostuu pienen paikkakunnan erityisyys, joka huomioitiin suunnittelussa siten, että opetussuunnitelman laadinta on tiivistä eri toimijoiden yhteistyötä. Suunnittelutyöhön osallistuvat koko sivistystoimen henkilöstö, oppilaat, huoltajat sekä oppilashuoltoon liittyen myös sosiaali- ja terveysalan toimijat eli suunnittelu on tiivistä yhteistyötä. Opetussuunnitelmassa halutaan tuoda esiin kunta paikallisena vahvana koulutuksenjärjestäjänä, jolloin perusopetuksen lähtökohtana onkin vahva paikallinen identiteetti. Luontoa halutaan opettaa arvostamaan ja kestäväen kehityksen ajattelumallia kannatetaan. Paikallisuuteen ja paikallisiin elinkeinoihin, harrastuksiin ja luontokohteisiin tutustutaan. Lisäksi Sallan erityisyys rajakuntana huomioidaan, mikä näkyy muun muassa kannustamisena kieliopintoihin sekä kulttuuriin tutustumisena. (Sallan kunnan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2016, 7-8, 21-22).

Koulutusta järjestettäessä myös kodin ja koulun yhteistyöllä on suuri merkitys. Yhteistyö on välttämätöntä, jotta koulutyö saadaan onnistumaan oppilaan parhaaksi. Koulun tulee tiedottaa vanhemmille lapsen koulunkäynnistä ja oppimisesta. Kodin tuki ja kiinnostus lapsen koulunkäyntiä kohtaan ovat tärkeitä lapsen kannalta ja sujuva yhteydenpito ja yhteistyö helpottavat koulunkäyntiä. Tutkimukset kodin ja koulun yhteistyöstä ovat paljolti viime vuosina olleet lähinnä pro gradu- tutkielmia, mutta esimerkiksi vuonna 2003 Marjatta Siniharju tutki väitöskirjassaan kodin ja koulun yhteistyötä Helsingin opettajien ja vanhempien kesken. Siniharju havaitsi, että tärkeimpänä kodin ja koulun yhteistyössä pidettiin luokan asioista ja tavoitteista tiedottamista sekä vanhempien osallistumista lapsensa oppimisen ohjaamiseen. Vähiten Siniharjun tutkimuksen mukaan oli

merkitystä vanhempien mukaan ottamisella opetuksen suunnitteluun, minkä Lapin ja syrjäseutujen osalta voisi kyseenalaistaa kouluverkkoratkaisujen koskettaessa laajasti ja merkittävästi koko yhteisöä sekä kokonaisia kyliä. Yhteistyötä kodin ja koulun välillä ylipäätään pidettiin Siniharjun tutkimuksessa kuitenkin erittäin tärkeänä sekä opettajan ja vanhempien että lasten kannalta. (Siniharju 2003, 159, 161.)

Toimivalla kodin ja koulun yhteistyöllä on monia positiivisia vaikutuksia. Se vaikuttaa paitsi koulumenestykseen, myös yleiseen koulutuksen arvostamiseen ja siihen asennoitumiseen. Vanhempien tuki ja asennoituminen kouluun myönteisesti ovat merkittäviä tekijöitä lapsen koulumenestyksen kannalta. Oppiminen nähdään tärkeänä, jos vanhemmatkin arvostavat sitä. Vuorovaikutus kodin kanssa auttaa myös opettajaa opetuksen suunnittelussa sekä toteuttamisessa, kun opettajan tuntemus oppilaistaan lisääntyy. Opettajan ja vanhempien yhteistyösuhde lisää lapsen turvallisuuden sekä luottamuksen tunnetta. Kodin ja koulun yhteistyö ulottuu myös koulutuspalvelujen järjestämiseen, joista yksi esimerkki on kouluverkkoratkaisut ja esimerkiksi koulujen lakkautukset, ja näin ollen vanhempia ja oppilaita on kuultava näissä tapauksissa. Vanhempien yksi tärkeä rooli on puolustaa lapsensa etua koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Kuntatasolla kodin ja koulun yhteistyöstä kirjoitetaan paikallisessa opetussuunnitelmassa. (Opetushallitus 2007, 3, 29; Ekebom, Helin & Tulusto, 2000, 23; Hiltavuori 2000, 20.) Sallan kunnan opetussuunnitelmaan on kirjattu kodin ja koulun yhteistyön eri muotoja sekä tavoitteita. Yhteistyön lähtökohtana on Sallassa luottamuksen rakentaminen sekä molemminpuolinen kunnioitus. Perheiden monimuotoisuus sekä tuen ja tiedon tarpeet huomioidaan. (Sallan kunnan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2016, 32.)

2.1 Kuntien kouluverkkoa koskeva päätöksenteko

Päätöksentekoa kunnassa säätelevät pääosin kuntalaki ja hallintolaki. Kunnan päätöksenmenettely voidaan jakaa viiteen eri vaiheeseen; vireilletuloon, valmisteluun, päätöksentekoon, tiedoksiantoon sekä täytäntöönpanoon. Kunta on vastuussa koulutuksen järjestämisestä ja kehittämisestä. Kunnassa voi esimerkiksi tulla tilanne, jolloin oppilaspaikkoja tarvitaan lisää tai niitä on syytä vähentää kouluja yhdistämällä tai lakkauttamalla. Koulujen lakkauttamiset ovat kunnan päätösvaltaan kuuluva asia. Koulun lakkauttaminen valmistellaan ja käsitellään yleensä omana asianaan ja valtuuston päätös tehdään keväällä. (Kunnat.net 2011; Lahtinen, Leinonen & Myllymäki 2012, 1-2.)

Asian valmisteluvaiheessa työryhmän on hankittava tarvittava selvitys asian käsittelyä varten. Kouluratkaisuja koskevassa selvityksessä tarkastellaan muun muassa kunnan taloudellista tilannetta ja sen kehitystä, koulutilojen kuntoa, pedagogisia seikkoja, koulukuljetuksia sekä oppilasennusteita. Päätettäessä kunnan kouluverkosta tulee asianosaisille eli kuntalaisille, joita asia koskee, varata vaikuttamismahdollisuus. Kuntalaisten tulee tällöin saada tietoja asian käsittelystä sekä saada mahdollisuus lausua mielipiteensä asiasta. Päätöksen jälkeen kunnan jäsenillä on muutoksenhakuoikeus kunnallisvalituksella hallinto-oikeuteen, mutta valitus voi kuitenkin menestyä yleensä vain menettelyvirheen perusteella. (Lahtinen ym. 2012, 1-2, 6.) Jo tehdyn päätöksen jälkeen kuntalaisten vaikutusmahdollisuudet voidaan katsoa siis olevan vähäiset, mikä osaltaan voi aiheuttaa eripuraa kuntalaisten ja päättäjien välille.

2.2 Lähikoulun määrittäminen

Kunnan tehtävä on osoittaa oppivelvolliselle ja muulle laissa tarkoitettua opetusta saavalle lähikoulu. Kunta voi perustellusta opetuksen järjestämiseen liittyvästä syystä vaihtaa opetuksen järjestämipaikkaa. Koulun lakkauttaminen on esimerkki, jota pidetään tällaisena erityisenä syynä. Mikäli kunnan kouluverkkoja järjestettäessä päädytään koulun lakkauttamiseen, on kunnalla tämän jälkeen tehtävä päätös lakkautetun koulun oppilaiden lähikoulusta. Kunnan on myös päätettävä koulumatkoista, jotka lakkautusten jälkeen usein muuttuvat. Mikäli oppilas hakeutuu muuhun kuin lähikouluun, vastaa huoltaja oppilaan kuljettamisesta aiheutuvista kustannuksista. Kunta voi osoittaa oppilaan lähikouluksi sopimuksen mukaisesti oman kunnan koulun sijasta myös toisen kunnan koulun, sellaisen yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän koulun, jolla on opetuksen järjestämislupa, tai valtion koulun. (Perusopetuslaki 1998, 6§; Lahtinen ym. 2012, 7; Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 41.) Lähikoululla tarkoitetaan paikkaa, johon oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämipaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä (Perusopetuslaki 1998, 6§).

Lähikoulu on ollut usein kylässä toimiva kyläkoulu. Suomessa kyläkouluiksi määritellään oppilasmäärältään pienet 1-3-opettajaiset koulut, jotka sijaitsevat useimmiten maaseuduilla tai harvaan asutuilla alueilla. Pieni koulu on yleensä oppilasmäärältään alle 50 oppilaan koulu. Oikeus käydä koulua lähellä on muutanut merkitystään useiden lähimpien koulujen lopettaessa toimintansa. Lähin koulu voi nyt olla tuntien matkan päässä. Terttu Haantie huomauttaa väitöskirjassaan, että Lappi on eriarvoisessa asemassa, koska Lapin koulujen supistaminen vie lapsilta lähikoulumahdollisuuden ja oppilaat joutuvat kulkemaan usein todella pitkiä matkoja lähikouluunsa. Jokaiselle oppilaalle tulisi taata yhtäläinen

ja tasa-arvoinen oikeus koulutukseen koko maan alueella. (Kilpeläinen 2010, 17; Korpinen 2010, 16.; Haantie 2013, 7, 10; Perusopetuslaki 1998, 2§.) Kyläkoulujen lakkautuessa lähikoulun käsite ei enää ole samanlainen kuin aiemmin. Ei ole samantekevää, meneekö koulumatkoihin päivittäin kaksi tuntia vai puoli tuntia. Oppilaan jaksaminen vaikuttaa oppilaan kykyyn keskittyä opetukseen. Pitkät ja väsyttävät matkat voivat viedä intoa itse koulunkäynnistä eikä harrastuksiin ja rentoutumiseen jää enää riittävästi aikaa (Haantie 2013, 7). On huomattu, että laissa määritellyt koulumatkaan tarkoitetut aikarajat ylittyvät usein, mutta mitään seuraamuksia siitä ei kunnille kuitenkaan tunnu seuraavan (Korpinen 2010, 18).

3 Kyläkoulu lähikouluna

3.1 Yhteisöllinen kyläkoulu

Tutkimukset ovat osoittaneet kyläkoulujen olevan merkittävä koulumuoto. Kyläkoululla on havaittu olevan useita myönteisiä ominaisuuksia. Puhuttaessa kodin ja koulun yhteistyöstä, samoin kuin koulun henkilökunnan välisestä ilmapiiristä, on yhteistyön todettu olevan avointa ja välitöntä. Vanhempien on myös helppo tulla koululle ja he ovat aktiivisemmin mukana koulun toiminnassa. Kodin ja koulun yhteistyö helpottuu, kun kaikki aidosti tuntevat toisensa. Usein koko kylä osallistuu koulun eri toimintoihin, sillä omaa koulua pidetään arvokkaana. Koulu ja kyläyhteisö ovat usein nivoutuneet yhteen ja koulua pidetään koko kylän keskipisteenä. Myös kyläkoulusta kamppailu kasvattaa kyläyhteisön yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Kilpeläinen 2010, 19, 66-68, 71; Korpinen 2010, 89; Kearns, Lewis, McCreanor & Witten 2009, 137-138.)

Oppilaan kannalta kyläkoulussa korostuu oppilaantuntemus ja yksilöllinen huomioiminen. Pienessä koulussa oppilaat ja heidän ominaisuutensa opitaan tuntemaan kokonaisvaltaisesti ja yksilöllisesti. Opettajalla riittää aikaa jokaiselle oppilaalle, jolloin oppilas tuntee itsensä huomioonotetuksi ja hyväksytyksi. Tämä taas vaikuttaa oppilaan itsetunnon ja myönteisen minäkäsityksen kehittymiseen. Yhteenkuuluvuuden tunne ja hyväksytyksi tuleminen rakentavat pohjaa terveen itsetunnon kehittymiselle. Oppilaan identiteetti kasvaa myönteisesti kyläkoulun myötä, sillä oppilas tietää mihin kuuluu, ja pienessä koulussa vallitsee

yhteisöllisyyden henki. Katsottaessa asian toista puolta, kiusaamista ja kilpailua voi syntyä yhteisön ja koulun ollessa pieni, mutta toisaalta se on myös helpompi havaita ja näin puuttua siihen välittömästi. Samaten yhteisön pienuus voi vaikuttaa opettajan jaksamiseen, jos vanhempien kanssa on ristiriitaa tai oppilaat ovat ongelmallisia. On myös huomioitava, etteivät pienet piirit ole aina hyvä asia. Jos lapsi tai nuori on tullut kiusatuksi ja kokee olevansa ryhmän ulkopuolinen, ei uutta kaveripiiriä välttämättä pienestä koulussa löydy. Pienuus voi olla koululaiselle myös epämiellyttävä ja syrjivä kokemus. Jos pienessä koulussa ei joku oppilas viihdy tai hänellä on vaikeuksia, opettajan harteille kasaantuu suuri vastuu yrittää huolehtia lämpimästä ilmapiiristä ja sujuvasta kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä. (Haantie 2013, 8; Kilpeläinen 2010, 98, 102; Korpinen 2010, 90-91; Karlberg-Granlund 2014, 53,54; Kallio 2014, 295-296.)

Tutkimuksissa on ilmennyt, että kyläkoulua pidetään muunakin kuin vain paikkana, jossa lapset ja nuoret täyttävät oppivelvollisuuttaan. Eri tutkimuksissa on käytetty eri nimiä – monitoimikeskus, palvelukeskus, monitoimitalo ja niin edelleen – kuvaamaan kyläkoulun merkitystä koko yhteisölle. Monissa maissa koulu nähdään kylän keskuksena ja lakkauttamisen sijaan niistä halutaan kehittää monitoimikeskuksia yhteisölle. Monitoimikeskus tarkoittaa sitä, että koulun tiloja käytetään muuhunkin kuin vain koulunkäyntiin. Usein koulussa järjestetään kylällä erilaisia tapahtumia ja juhlia, ja koulun tiloissa voi toimia esimerkiksi pankkipalvelut sekä harraste- ja virkistystoiminta. Yhteisöllä on vankka merkitys monitoimikeskuksen syntymiseen. Koulu on neutraali paikka, jossa voi kokoontua järjestämään erilaisia kylän tapahtumia ja toimintaa. Opetustehtävän lisäksi koulu luo kylään myös yhteisöllisyyttä ja voimistaa sosiaalista kanssakäymistä. (Kilpeläinen 2010, 19; Haantie 2013, 10, 28.)

Koulun kokemista lähipalveluna sekä sen yhteisöllistä merkitystä korostaa yhä enemmän se, että koulu on monella kylällä viimeinen palvelu kaupan, postin ja pankin jo lopetettua. Jos muita palveluja vielä on, koulun lakkautuminen luo pelon niidenkin menettämisestä. Kyläkoulu kylässä nähdään myös vetovoimatekijänä, sillä lapsiperheet muuttavat luonnollisesti mieluummin kylään, jossa on

koulu. Koulun merkitys kylän elinvoimaisuudelle perustuu niin opetukseen kuin koulun toimimiseen monitoimitalona ja palvelukeskuksena, koko kylän keskuksena. Kyläkoulu on usein kylän ainoa kokoontumispaikka rakennuksena. Kyläkoulujen ja kylien näkökulmasta kyse on oikeudenmukaisuudesta ja alueellisen tasa-arvon toteutumisesta. (Tantarimäki 2011, 19, 20-22; Haantie 2013, 10.)

3.2 Kyläkoulujen lakkautukset

Koulujen lakkautukset eivät ole uusi asia. Yleisin peruste on ollut oppilasmäärän väheneminen, mutta 1990-luvulta lähtien lakkautuksia on perusteltu myös säästösyillä. Pelkästään 2000-luvulla on lakkautettu yli tuhat peruskoulua. Merkkinvuosi lakkautusten osalta oli 2006, jolloin tahti kiihtyi entisestään, kun pienten koulujen tuki poistui kuntien valtionosuusperusteiden muututtua. Valtion ja kuntien rahapula sekä koulurakennusten huono kunto ovat osaltaan kiihdyttäneet koulujen lopettamisia. Oppilasmäärät ovat vähentyneet pienentyneen syntyvyyden ja maaltamuuton vuoksi. Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa pienten koulujen lakkauttaminen ja opetuksen keskittäminen suuriin yksiköihin on useimmissa kunnissa nähty merkittävänä säästökohteena. Pienten koulujen pedagogista ja sosiaalista merkitystä ei juuri huomioida kouluja lakkautettaessa. (Korpinen 2010, 17-19; Kilpeläinen 2010, 15; Peltonen 2010, 31; Autti & Hyry-Beihammer 2014, 209-211.) Uusliberalistisen ideologian jyllätessä asioita katsotaan taloudellisten silmälasien läpi ja pienet koulut nähdään menoeränä.

On kuitenkin useissa tutkimuksissa käynyt ilmi, ettei voida olettaa koulujen lakkautusten tuovan aina säästöjä. Säästö voi olla vain hetkellinen ilman että sitä on pitkällä tähtäimellä pohdittu tai laskettu. Todellisia kuluja ei ole arvioitu tarpeeksi, vaan pidetään itsestänselvyytenä, että lakkauttaminen tuo säästöä. Lisäksi uudelleenjärjestelyjen hintaa ei välttämättä ole konkreettisesti laskettu.

Monet kunnat ovat ajatelleet, että koulutuspalvelut voidaan tuottaa oppilasmääriltään suurissa koulukeskuksissa tehokkaammin ja halvemmalla. Kuntien talouspainotteinen näkökulma kiihdyttää lakkautuksia. Koulua mietitään siltä kannalta, onko se taloudellisesti tuottava. Koulukeskuksia puolustetaan sillä, että opetuksen laatu paranee, ja se olisi näin ollen tasapuolista kaikille. Pienuudessa ei nähdä lisäarvoa eikä lapsen kuljetuksista nähdä koituvan olennaista haittaa lapsen elämään. Säästöjä lasketaan oppilasmääriin vedoten ajattelematta oppilaan turvallisuutta tai itsetunnon kehittymistä, joita kyläkoulu lähikouluna voisi kasvattaa. Ärtymystä kuntalaisten keskuudessa tuottaa se, etteivät he tiedä, miten talousasiat kunnassa hoidetaan eli mihin rahaa on käytettävissä ja mihin ei. Näin ratkaisuja on vaikea ymmärtää. (Haantie 2013, 36-37, 133; Bhaerman 1994, 180; Kilpeläinen 2010, 15, 17; Peltonen 2010, 42-44.)

Eripuraa lakkautuskeskusteluissa on herättänyt sekin, että kyläläiset kokevat, etteivät he voi vaikuttaa tilanteeseen. Asian valmistelu on pitkälti jo käynnissä, kun lakkautuspäätös annetaan tiedoksi kyläläisille ja kamppailu voi olla jo liian myöhäistä. Koulun lakkauttamista on kiirehditty ja käsitelty hiljaa eikä perusteluista ole tarpeeksi ollut esittää. Kylän merkitys sosiaalisena ympäristönä sekä yhteisön monimuotoisuus usein sivuutetaan lakkautuskeskustelussa ja taloudellisuus nähdään tärkeämpänä kriteerinä. Paikallisuuden ja oman asuinympäristön merkitystä yhteisölle ei tunnusteta. Lisäksi jälkiarviointi lakkautusten jälkeen on jäänyt puuttumaan, mikä on aiheuttanut pahaa mieltä kyläläisten keskuudessa. Toisaalta monissa paikoissa lakkautusuhka on voinut olla päällä kauemminkin, mutta silti se tuntuu tulevan iskuna, kun sen aika on. Lakkautusta pidetään oppilaan hyvinvointia sekä yhteisöllisyyttä vahingoittavana. Lakkautusprosessi on usein kivulias kaikille osapuolille; vanhemmat tuntevat toivottomuutta ja jopa vihaa, oppilaat epävarmuutta, ja kyläkoulun henkilöstö voi olla pettynyt sekä turhautunut eivätkä mitkään osapuolet kykene yhteistyöhön. Lakkauttaminen merkitsee epävarmuutta yhteisöön, ja koulutuspoliittiset toimenpiteet heijastuvat laajasti yhteiskuntaan. Koulutuksesta säästäminen vaikuttaa lasten ja nuorten hyvinvointiin ja koko maaseudun asukkaiden viihtyvyyteen sekä heidän palvelujensa laatuun. (Tantarimäki 2011, 23, 92, 161; Peltonen 2010, 36; Autti & Hyry-

Beihammer 2014, 209-211; Kearns, Lewis, McCreanor & Witten 2009 139; Irwin 2012, 287; Shaw 2011, 1-8; Korpinen 2010, 26.)

Lakkautukset ovat johtaneet siihen, että oppilaista on tullut kuljetusoppilaita. Koulumatkat ovat pitkiä, jolloin aika rentoutumiseen ja harrastuksiin on rajallista. Oppilaat kuljetetaan joko linja-autoilla tai takseilla uuteen kouluunsa. Pienen oppilaan päivä voi kulua pitkälti kuljetuksessa istumiseen tai sen odottamiseen, jolloin kotona voidaan olla vasta myöhään iltapäivällä. Jos pieniä kouluja ja niiden opetusta arvostettaisiin enemmän, koulukuljetusten suunta voisi olla myös päinvastainen. (Haantie 2013, 7, 135; Peltonen 2010, 124-125.) Lakkautukset vaikuttavat osaltaan yhteiskuntaan niin, että maaseudut tyhjenevät ja ihmiset ovat pakotettuja muuttamaan taajamiin. On huomioitava, että kaikki eivät keskuksiin ja kaupunkeihin halua. Suomessa kyläkouluja on tutkittu 1900-luvun loppupuolelta asti ja useimmat tutkimukset (ks. esim. Kilpeläinen 2010, Korpinen 2010, Peltonen 2010) käsittelevät kyläkoulujen yhteisöllistä merkitystä sekä lakkautusten vaikutuksia. Pääosin tutkimuksista nousee esiin tyytyväisyys kyläkouluihin ja surullinen kaiku siitä, kun kyläkoulut vain vähenevät vuosi vuodelta. Tutkimuksissa myös esiintyy pohdintaa siitä, mitä asialle pitäisi tehdä ja miten kyläkouluja kehittää niin, ettei lakkautuksia tarvitsisi tehdä, josta esimerkkinä on mainittu kyläkoulun toiminta monitoimikeskuksena (ks. esim. Haantie 2013).

Sallassa koululaitoksen historian juuret alkavat jo 120 vuoden takaa. Tällöin perustettiin Kuolajärven ensimmäinen kansakoulu. 1920-luku oli vilkas koulujen rakentamisvuosikymmen aina talvisotaan asti, jolloin useat koulut paloivat ja kouluja sekä kokonaisia kyliä jouduttiin rakentamaan uudestaan. Sotien takia Salla menetti puolet pinta-alastaan Neuvostoliitolle, ja lähes 80 prosenttia kunnan rakennuskannasta oli sotien myötä hävinnyt. Uusia kouluja rakennettiin kyliin tiuhaan tahtiin, ja yhteensä kunnassa on toiminut 41 koulua vuosina 1893-2014. Koulupiirien lukumäärä oli huipussaan vuonna 1957, jolloin niitä oli yhteensä 34 ja oppilasmääräkin ennätyselliset 2171 oppilasta. Jo viisi vuotta myöhemmin lakkautusten myötä koulupiirien määrä kääntyi laskuun. Ikäluokkien pieneneminen ja tieverkoston talviaurauksen myötä mahdollistunut oppilai-

den kuljettaminen vaikuttivat suurilta osin siihen, että kunta alkoi kriittisesti pohdita kouluverkkonsa laajuutta. Lisäksi 1960- ja 1970- luvulla Sallan kuntaa koeteli suuri muuttoaalto Ruotsiin. Peruskouluopetukseen siirtyminen uudistuksen myötä alkoi syksyllä 1972, jolloin kyläkouluista tuli ala-asteita, ja yläasteen toiminta sijoittui kirkonkylälle. 1980- luvulla suljettiin kolme kyläkoulua, 1990- luvulla kuusi ja 2000- luvun alkupuolella ovet suljettiin kolmella koululla. Viimeiset kolme kyläkoulua lakkautettiin keväällä 2014. Syksystä 2014 lähtien Sallassa on toiminnassa enää yksi perusopetuksen yhtenäiskoulu kirkonkylällä sekä toisen asteen koulutusta tarjoava lukio. (Hautala 2014, 3, 15, 20-22.)

Päätös viimeistenkin kyläkoulujen lakkauttamisesta on ollut kunnalle iso asia ja aiheutti pitkään keskustelua eri kyläyhteisöissä. Monien työ- sekä koulumatkat pitenevät merkittävästi ja monista kylistä koettiin katoavan merkittävä osa koulun myötä. Kuljetusoppilaiden määrä kääntyi jälleen kasvuun. Oppilaiden koulukyyditysten osalta Sallassa on päätetty, että koulumatkakuljetusten järjestämisessä noudatetaan perusopetuslain määräyksiä, ja sivistyslautakunta päättää koulumatkakuljetuksista siltä osin, kun ne poikkeavat lainsäädännöstä (Sallan kunnan opetussuunnitelman perusteet 2016, 42). Laissa annettujen aikarajojen puitteissa on Sallassa jouduttu järjestämään myös yksilöllisiä koulukuljetusratkaisuja, kuten tämän tutkimustapauksen etäoppilaalle yksilöllinen taksikyyti kouluun aina lähipäivinä.

4 Opetusjärjestelyt erityistilanteissa

Opetuksen ja koulun toiminnan tulee ottaa huomioon jokaisen oppilaan kehitysvaihe ja yksilölliset edellytykset. Opetussuunnitelman perusteista johdetut opetusjärjestelyt sekä opetusmenetelmien ja työtapojen monipuolinen käyttö ovat osa hyvää oppimisympäristöä. Perusopetuksen tulee olla opetussuunnitelmallisesti yhtenäistä, joskin opetus suunnitellaan yksilöllisistä tarpeista lähtien. Opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tarpeen ilmetessä. Perusopetuksessa oppilaan työmäärä saa olla enintään sellainen, että hänelle koulunkäyntiin, koulumatkoihin ja kotitehtäviin käytettävä aika huomioon ottaen jää riittävästi aikaa lepoon, virkistykseen ja harrastuksiin. (Opetusministeriö 2012, 42; Perusopetuslaki 1998, 24§, 30§.)

Erityisiä opetusjärjestelyjä voidaan lain mukaan käyttää, mikäli oppilaalla katsotaan joltain osin olevan ennestään perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot, perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle joltain osin kohtuutonta, tai se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä. (Perusopetuslaki 1998, 18§). Sallan tapauksessa voi erityisten opetusjärjestelyjen koskevan oppilaan jaksamisen takaamista erityistilanteessa. Sallan opetussuunnitelmaan onkin kirjattu etäyhteyden käytön olevan mahdollista esimerkiksi siinä tilanteessa, että oppilaan koulumatka tulisi kohtuuttoman pitkäksi ja rasakaaksi ja näin ollen voidaan vastata etäyhteyden keinoin oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin. Sallan opetussuunnitelmaan on kirjattu etäyhteyden käytön olevan myös mahdollisuus täydentää opetusta sekä tarjota monipuolisia opiskelumah-

dollisuuksia. (Sallan kunnan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2016, 41,36.)

Etäopetus on siis yksi keino järjestää opetusta. Perusopetuslaissa ei juuri mainita etäopetusta, paitsi kohdassa ”Muiden kuin oppivelvollisten opetus”. Yhden näkemyksen mukaan se ei olisi edes laillista. Lakia on kuitenkin tulkittu niin, että tietyissä tapauksissa etäopetus voidaan lukea lähiopetuksiksi. Lain vaatimus turvallisesta oppimisympäristöstä katsotaan täyttyvän silloin, kun oppilaan luona on valvova aikuinen, jonka ei kuitenkaan tarvitse olla opettaja. Perusopetuksen etäopetuksen on myös oltava reaaliaikaista eli opettajan ja oppilaan on oltava samaan aikaan opetustilanteessa, ja etäopetuksen on tapahduttava valvotusti. Uusissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa etäopetus (”etäyhteyksiä hyödyntävä opetus”) sen sijaan mainitaan nyt ensimmäistä kertaa, mikä kertoo tämän opetusmuodon yleistymisestä. Uusissa opetussuunnitelman perusteissa huomioidaan etäyhteydet monipuolisesti ja mainitaan niille useita eri käyttökohteita, joista esimerkkinä sairaiden oppilaiden opetus, harvinaisemmat oppiaineet sekä eriyttäminen. Opetustavan soveltuvuudessa kehoitetaan kuitenkin huomioimaan oppilaan ikä ja edellytykset. (Perusopetuslaki 1998, 46§; Turun VIRTÄ-hanke; Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, Huttunen 2016a.)

4.1 Etäopetus opetusmuotona

Etäopetuksella tässä tutkielmassa tarkoitan sellaista etäopetusta, jossa yhteys on reaaliaikaista ja viestintä on samanaikaista toisistaan fyysisesti erillä olevien osallistujien välillä opetustilanteessa. Etäopetuksen tyypillinen piirre on se, että opettaja ja opiskelija ovat fyysisesti etäällä toisistaan. Etäisyyttä pyritään ylittämään erilaisin teknisin keinoin, esimerkiksi videoneuvotteluyhteydellä. Vi-

deoneuvottelussa tähdätään opettajan ja opiskelijoiden virtuaaliseen läsnäoloon opiskeluympäristössä. (Rönkä 1997, Meisalo, Sutinen & Tarhio 2000, 155.)

Videoneuvottelu on etäopetuksen muoto, joka on lähimpänä tavanomaista kasvokkain tapahtuvaa opetusta, sillä se mahdollistaa samanaikaisen vuorovaikutuksen osallistujien kesken. Perusopetuksessa videoneuvottelu on suosittu tapa järjestää etäopetusta. Etäopetus vaatii osallistujiltaan teknisiä valmiuksia, joiden hallitseminen voidaan varmistaa sopivalla opettajien ja oppilaiden kouluttamisella. Etäopetuksen eri muodoista videoneuvottelu ottaa parhaiten huomioon opetustapahtuman vuorovaikutuksen ja korostaa sosiaalisen puolen tärkeyttä oppimisessa. Videoneuvottelun välityksellä tapahtuvan etäopetuksen lähtökohtina ovat usein koulutuksellinen tasa-arvo, saatavuus, valinnaisuus sekä monipuolisuus. Koska vuorovaikutus on kuitenkin teknisen laitteiston välittämää ja rajoituneempaa kuin lähiopetuksessa, pedagogiset ratkaisut poikkeavat jossain määrin tavanomaisesta luokkaopetuksesta. Eri osallistujien vuorovaikutuksen sujuvuus ja tavoitteenmukainen toiminta vaativat työmuotojen kehittämistä ja suunnittelua. (Rönkä 1997.; Nummenmaa 2012; Pekkala 2016.)

Teknisesti huonolaatuinen yhteys, jossa äänet eivät kuulu kunnolla, hidastaa oppimista ja laskee oppilaiden motivaatiota. Jatkuva sanojen toistelu ja kuuntelemiseen keskittyminen ovat raskasta. Mikrofonien oikea sijoittelu ja riittävä lukumäärä ovat siis tarpeen. Myös videokuvan laadulla on merkitystä, sillä ilmeiden ja eleiden välittyminen on opetustilanteen vuorovaikutuksen kannalta etu. On tärkeää, että oppilaat ja opiskelijat ymmärtävät tekniikan ja laitteiston käytön ja miten sitä käytetään siinä yhteydessä. Dokumenttikamera on hyvä väline, jotta opittavia asioita pystytään tarvittaessa havainnollistamaan ja näyttämään käytännössä myös etäyhteyden välityksellä. (Rönkä 1997.)

Tekniikkaan tukeutuvassa etäopetuksessa kannattaa laatia varasuunnitelmia yhteysongelmien sekä tekniikan pettämisen varalle. Opetuksen ohjeiden ja oppimateriaalin tulisi olla sellaista, että etäoppilaat selviävät tarvittaessa omin päin. Kokemusten mukaan videoneuvottelutunteihin osallistuminen on etäoppi-

laiden mielestä vaativaa, sillä oppituntien seuraaminen vaatii keskittymistä ja tarkkaavaisuutta. Rungas etätuntien määrä on väsyttävää ja voi laskea opiskelumotivaatiota. Etäopetuksen teknisten ongelmien varalle tulisi opettajalla olla aina myös teknistä tukea saatavilla ammattilaiselta. (Rönkä 1997; Burns, Lander, Ryan & Wragg 1999.)

Teknisistä asioista huolehtiminen ja vastuun ottaminen videoneuvottelutilanteiden sujumisesta on useimmiten etäopettajan vastuulla, jolloin opettajan ohjaava rooli voi korostua ja videoneuvottelutunneista tulla opettajakeskeisiä. Tekniikka ei kuitenkaan sinänsä estä useimpia oppilaskeskeisiä työtapoja vaikka vaikuttaakin niiden toteuttamiseen. Silloin kun opettajalla on sekä lähi- että etäryhmä samassa videoneuvottelussa, opettajan ja oppilaiden vuorovaikutukseen tulee ongelmia siitä, kuinka hyvin opettaja voi ottaa molempien ryhmien oppilaat huomioon tasapuolisesti. Opettajalle tilanne on työläs. Paljon riippuu kuitenkin oppilaiden mielenkiinnosta toisiaan ja toistensa ympäristöä kohtaan ja heidän sitoutumisestaan ja motivoitumisestaan etäopiskeluun. Opettajan vastuulle näyttää ainakin kouluympäristössä jäävän paljon se, miten hyvään vuorovaikutukseen videoneuvottelussa ja etäopetuksessa päästään. Kehittyvä teknologia edellyttää myös pedagogisten ratkaisujen uudistuksia. Amerikan kouluissa videoneuvottelu-laitteistot ovat olleet jo kauan yleisiä ja samoin Suomessa on tämä opetuksen muoto yleistynyt. Monia videoneuvottelu-laitteistoja käytetään päivittäin yhteydenpitoon opiskelijoihin jopa ympäri maailmaa. Etuina pidetään muun muassa asiantuntijoiden saatavuutta, yhteistyötä eri kaupunkien tai maiden oppilaiden kanssa sekä valinnaisuuden ja oppiaineiden laajentumista. Etäopetus voi edistää koulutuksellista tasa-arvoa sekä laatua. Myös korkeakouluopinnoissa hyödynnetään liikkuvan kuvan mahdollisuuksia. Luentoja voidaan esimerkiksi tallentaa, jolloin opiskelija voi ne katsoa ja kuunnella myöhemmin eikä etäisyyskään ole este opintojen etenemiselle. (Rönkä 1997; Pohjolainen & Ruokamo 1999; Svitak 2010.; Hakkarainen 2007.)

Lehtisen ja Nummenmaan (2012) kansainvälisessä kirjallisuuskatsauksessa tuli ilmi, että päätulos etäopetukseen liittyvissä tutkimuksissa on ollut, etteivät lä-

hiopetus ja etäopetus sinällään johda erilaisiin oppimistuloksiin ainakaan aikuisopiskelijoiden piirissä. Toisaalta vertailu on nähty ongelmalliseksi, sillä myös lähiopetus vaihtelee eri koulujen ja opettajien mukaan. Suurin vaikutus on nähty olevan ylipäättään hyvin toimivalla vuorovaikutuksella. Perus- ja keskiasteen etäopetusta on tutkittu kaikkialla vähemmän kuin aikuisopiskelijoiden etäopetusta. Yleensä perus- tai keskiasteen etäopetuksen käytön syynä on ollut asiantuntijuuden takaaminen tai oppilaan ja opettajan välinen etäisyys. Syynä on voinut olla myös esimerkiksi oppilaan sairaus tai matka. Oman ryhmänsä muodostavat myös he, jotka haluavat pitää lapsensa kotiopetuksessa. Kotiopetuksessa huoltajalla on vastuu opintojen järjestämisestä ja esimerkiksi oppimateriaalin järjestämisestä oppilaalle. (Lehtinen & Nummenmaa 2012, 4-6, 12.)

Kunnalla ei ole velvollisuutta järjestää opetusta muualla kuin koulussa opiskelevalle, mutta kunnan on kuitenkin lain mukaan valvottava kotiopetuksessa olevan oppivelvollisen edistymistä. Lainsäädäntö ei sisällä määräyksiä tämän valvonnan käytännön järjestelyistä vaan niistä päättää kukin kunta tahollaan. Yleensä kunta määrää tutkivan opettajan, joka seuraa oppivelvollisen edistymistä ja arvioi tätä. Kotiopetuksessa oleva oppilas, joka ei ole mihinkään kunnan kouluun rekisteröity, ei myöskään ole oikeutettu muutoin oppilaille kuuluviin palveluihin ja etuihin, kuten esimerkiksi tuki- ja erityisopetukseen. (Opetushallitus.)

Etäopetusta hidastavia tekijöitä ovat tutkimusten mukaan olleet muun muassa sen kustannukset, opettajien ja oppilaiden taidot ja motivaatio sekä teknisen tuen puute ja yhteysongelmat. Ongelmia on koettu videoneuvottelutekniikan osalta myös kuvan ja äänen laadussa. Pedagogisesti ongelmana koetaan vuorovaikutuksen ongelmat ja haasteet oppilaiden motivoinnissa sekä arvioinnissa. Vuorovaikutus etänä koetaan monesti hitaaksi ja kaukaiseksi eikä sanattoman viestinnän koeta samalla tavoin välittyvän. Samoin oppilaiden työskentelyn seuraaminen sekä ohjaaminen on koettu haasteelliseksi. Toimiva vuorovaikutus vaikuttaa olevan etäopetuksen tärkein edellytys. (Lehtinen & Nummenmaa 2012, 7-12; Nummenmaa 2011, 6.)

Sallassa kunnan opetussuunnitelman mukaan tieto- ja viestintätekniistä osaamista tuetaan monipuolisesti, ja oppilaille taataan mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen ja käyttöön. Opettajat voivat tarvittaessa muuttaa tai suunnitella työjärjestystä niin, että erilaisten ja vaihtelevien opetusmenetelmien ja oppimisympäristöjen käyttö onnistuu. Etäyhteyttä hyödyntävän opetustavan soveltuvuutta pohdittaessa otetaan huomioon erityisesti oppilaiden ikä ja edellytykset. Etäyhteyttä hyödyntämällä pyritään oppilaiden yhdenvertaisiin mahdollisuuksiin monipuolisiin ja laadukkaaseen perusopetukseen koulun koosta ja sijainnista riippumatta. Etäopetus voi myös tuoda vaihtelua opettajan työhön sekä rikastuttaa ja monipuolistaa opetusta. (Sallan kunnan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2016, 19, 22, 30, 36; Pohjolainen & Ruokamo 1999; Nummenmaa 2012, 28.)

4.2 Lasten etäopetus

Useimmat tutkimukset koskien lapsille suunnattua etäopetusta koskevat sairaiden lasten etäopetusta tai jonkin yksittäisen oppiaineen tai -aineiden etäyhteyden välityksellä tapahtuvaa opetusta. Pitkäaikaissairaiden lasten kohdalla sosiaalisen verkoston säilyminen on etäopetuksessa ollut tärkeimpänä tavoitteena. Näin sairas lapsi pystyy säilyttämään yhteyden kouluun ja luokkatovereihin. Koulunkäynti voi olla myös ainoa niin sanottu normaalikuvio sairaan lapsen arjessa, joka auttaa jaksamaan. Kuulumisen tunne kouluun ja luokkaan voi sairastuneelle oppilaalle tuntua hyvinkin tärkeältä. Opetuksen järjestäjällä, kunnalla tai kaupungilla, on velvollisuus järjestää opetusta vakavasti sairastuneelle lapselle. Etäopetus on tähän yksi keino. Ulkomaille muutto voi olla yksi syy etäopetuksen järjestämiseen. Koululla ei tällöin ole kuitenkaan velvollisuutta järjestää etäopetusta ja sen kustannukset jäävät vanhemmille hoidettaviksi. Ensisijaisena tavoit-

teena ulkomaille järjestettävälle opetukselle pidetään usein suomen kielen taidon ylläpitämistä. (Hurme & Laamanen 2014, 6, 21, 34, 36; Huttunen 2016b.)

Tieto- ja viestintäteknikka tarjoaa monia mahdollisuuksia etäopetukselle. Etäopetuksen avulla voidaan turvata lapsen koulupolun jatkuminen erityistilanteissa. Tärkeintä ei ole aina pelkkä oppisisältöjen läpi käyminen, vaan se, että lapsi tuntee kuuluvansa omaan luokkaan ja ryhmäänsä. Lapsille ja nuorille toteutettava etäopetus on ollut tavallista myös yksittäisten aineiden kohdalla, varsinkin vieraiden kielten. Turun normaalikoulussa on opetettu etäopetusmetodein kieliä Turun saaristoon jo vuodesta 1995. Lisäksi etäopetus on yksi tärkeä saamen kieltä säilyttävä väylä. Suomen lisäksi etäopetusta annetaan muuallakin, erityisesti harvaan asutuissa maissa kuten Norjassa ja Kanadassa sekä Australiasa. Etäopetuksen avulla taataan koulutuksellista tasa-arvoa, kun pienille kouluille annetaan mahdollisuus laajaan valikoimaan valinnaisaineita, kuten isommisakin kouluissa. Useamman pienen koulun oppilaat voidaan myös yhdistää yhdeksi virtuaaliluokaksi, jossa opetusta tapahtuu moneen kouluun yhtä aikaa. (Hurme & Laamanen 2014, 36.)

Laaja Suomessa järjestetty etäopetuskokeilu on ollut niin kutsuttu Kilpisjärvi-projekti. Kilpisjärvellä toteutettiin vuosina 1994-1997 projekti, jossa Kilpisjärven kyläkouluun perustetun yläasteen opetusta tuettiin Helsingin normaalikoulun kanssa yhteistyössä tapahtuneella videoneuvottelujärjestelyllä. Näin kyläkoulun oppilaat säästyivät kulkemasta yli sadan kilometrin matkaa yläkouluun, jossa he ennen projektia asuivat viikot asuntoloissa. Pääasiassa järjestely hoitui niin, että Helsingin päässä opettajat opettivat videoneuvottelutekniikalla samanaikaisesti pientä ryhmää oman koulunsa oppilaita ja samalla videoyhteyden välityksellä Kilpisjärven koulun kokeiluryhmän oppilaita. Etäopetusyhteistyö täydensi opetusta ja mahdollisti yläasteen Kilpisjärvelle. Projekti vaati paljon yhteistyötä ja suunnittelua koulujen välillä. Yhteensä noin 502 etäopetustuntia pidettiin 1994-1997 aikana, joka oli noin 15 % kaikista oppitunneista. Helsingistä annettiin opetusta pääasiassa englannissa, historiassa ja matematiikassa. Opetus oli välillä myös päinvastaista, jolloin Kilpisjärveltä annettiin opetusta Helsinkiin.

Helsingissä oppilaat saivat valita, haluavatko osallistua virtuaalitunneille vai normaaleille tunneille. Kokeilun aikana Helsingin ryhmää jouduttiin pienentämään, jotta vuorovaikutus olisi helpompaa ja kaikki näkisivät toisensa videorudulta. (Rönkä 1997.)

Husu tutki Kilpisjärvi-projektia ja havaitsi, että opettajakeskeisyys korostui tässä opetustavassa. Ryhmä- ja paritöitäkin kyllä tehtiin, mutta vähemmissä määrin. Opettajat kokivat, että teknologia ja molempien ryhmien huomioiminen vei aikaa ja opetus oli enemmän didaktista. Teknisesti varsinkin äänenlaadussa oli lisäksi ongelmia ja oppilaiden puheenvuoroja oli vaikea kuulla. Huomattiin myös, että Helsingin päässä oppilaat olivat spontaanimpia ja aktiivisempia puhumaan, kun taas etäyhteyden päässä olevat Kilpisjärven oppilaat taas vastasivat vain kysyttäessä. Ongelmat eivät kuitenkaan olleet niin suuria, että se olisi haitannut virtuaaliopetuksen ja luokan toimivuutta ja kaikki suorittivatkin kokeilun aikana yläkoulunsa loppuun saakka eikä oppimistuloksissa Kilpisjärven ja Helsingin oppilaiden välillä ollut eroja. Vanhemmat ja oppilaat Kilpisjärvellä pitivät opetusjärjestelystä vedoten siihen, että opetuksen laatu taattiin ja oppilaatkin saivat uusia luokkatovereita. Kilpisjärvi-projekti on Suomessa ollut edelläkävijä virtuaalisessa opetuksessa, joka on yhä enemmän osa koulua. (Husu 2000, 256-265.)

Etäopetuksessa tutkimusten mukaan peruskouluikäisten osalta korostuu ohjauksen merkitys. Tämä käsittää opiskeltavien asioiden sisällön lisäksi ohjaamista oman toiminnan suunnitteluun ja organisoimiseen sekä materiaalien ja tekniikan käyttöön. Myös ulkoinen kannustus ja motivointi ovat tärkeitä. Etäopetus on opetuksen muoto, joka vaatii opettajalta erityistä asiantuntijuutta sekä organisaatiolta tukea. (Lehtinen 2011.) On tietenkin myös persoonakohtaista ja yksilöllistä, miten etäopetus kullekin oppilaalle sopii. Toisaalta siirryttäessä yhä enemmän teknisten välineiden hyödyntämiseen, tulee tällaisia taitoja kehittää jo peruskoulussa. Koulu ja opiskelu siirtyvät yhä teknologisempaan aikaan ja tämä on huomioitava opettaessa uudenlaisia opiskelunvalmiuksia (Salavuo 2013). On silti yhä eroja siinä, millaisia mahdollisuuksia koulut antavat. Laitteiden saatavuus ja niiden hyödyntäminen eroavat eri kouluissa toisistaan. Opettajat eivät

lisäksi ole monesti kovin luottavaisia taitoihinsa soveltaa tietotekniikkaa pedagogisesti, vaikkakin suhtautuminen tietotekniikan käyttöön opetuksessa on pääosin myönteistä ja tekniikka koetaan jo tutuksi. (Kankaanranta, Laattala, Mikkonen & Sairanen 2012, 9, 14, 17.)

Yksi tärkeä näkökulma on myös se, että tämän päivän oppilaat ovat sukupolvi, jotka kasvavat uuteen teknologiaan. He ovat viettäneet koko elämänsä teknologian ympäröimänä. On syntynyt käsite digitaaliset natiivit tai diginatiivit. Vanhempaa sukupolvea on kutsuttu digitaalisiksi siirtolaisiksi. Ongelma on nähty olevan siinä, että siirtolaiset puhuvat eri kieltä kuin nämä natiivit. Diginatiivit vastaanottavat tietoa nopeasti, osaavat hakea tietoa itse sekä oppivat muun muassa pelatessaan. Näitä taitoja ei arvosteta vanhempien piireissä, jotka eivät aina ymmärrä sellaisia taitoja. On käynyt usein myös niin, että natiivit opettavat vanhempiaan, mikä on vastoin perinteistä käsitystä. (Prensky 2001, 1-6.) Diginatiivien on helpompi sopeutua perinteisen koulun muutokseen kohti virtuaalisempaa ja tekniikkapainotteisempaa oppimisympäristöä. Toki on kuitenkin eri asia pohtia etäopetusta yksittäisen ja yksin opiskelevien oppilaiden kannalta kuin koko ryhmän. Yksin opiskeleva tarvitsee valmiuksia myös itseohjautuvuuteen ja itsenäiseen työskentelyyn. Peruskouluikäisten osalta etäopetuksessa ohjaus ja ulkoinen motivointi ovat vielä tärkeitä. Lisäksi tieto- ja viestintätekniikka tuo mukanaan muitakin taitoja, joita opettaa, kuin tekniset käyttövalmiudet. Verkko-työskentely, kriittisyys, tietoturva sekä yksilön- ja tekijänoikeudet ovat tällaisia asioita. Näistä oppilaita pitäisi muistuttaa. (Sjöblom 2015.)

Etäyhteyksiä hyödyntämällä voidaan edistää tasavertaisia mahdollisuuksia koulunkäyntiin riippumatta opiskelijamäärästä, koulun sijainnista tai opiskelijan elämäntilanteesta. Etäyhteyksien hyödyntäminen voi jatkossa vain lisääntyä kouluverkkojärjestelyjen muuttuessa. Samoin etäyhteyden välityksellä tapahtuva opetus on helpottunut verkkoyhteyksien paranemisen ja tekniikan kehittymisen myötä. Kynnys astua etäopetuksen maailmaan on madaltunut sekä opettajalle että oppilaalle. Etäopetus voi olla toimiva ratkaisu erilaisten erityistilanteiden varalle. (Koskinen 2014; Lehtinen 2011.)

5 Tutkimuksen toteutus

Tutkielma käsittelee samaa aihealuetta, johon tutkijana syvennyin jo kandidaattitutkielmaa tehdessä. Kandidaattitutkielmassa keskityin etäopetusjärjestelyyn osallistuvaan oppilaaseen ja hänen koulunkäyntiinsä. Tutkin aihetta kysymällä, vaikuttaako järjestely oppilaan oppimiseen ja jaksamiseen sekä miten osallisuus ja vuorovaikutus taataan tällaisessa järjestelyssä. Pro gradu- tutkielmassa katsantokanta on laajempi ja näkökulma koulutuksen järjestämisessä. Pro gradu- tutkielmassa selvitän etäopetusjärjestelyn ideaa, lähtökohtaa, alkuperää ja toteutusta sekä myös käytännön toimivuutta ja tulevaisuudennäkymiä. Lisäksi etäopetusjärjestelyyn kytkeytyvä kyläkoulujen lakkauttaminen on vahvasti tutkielmassa läsnä, sillä lakkautusten vuoksi tähän erityiseen opetusjärjestelyyn on ylipäättään päädytty.

Motivaatio tutkimukseen lähti omasta kiinnostuksesta kyläkouluja sekä niiden lakkauttamisia kohtaan. Olen myös kotoisin Sallasta, jolloin lakkautuksista johdetut opetusjärjestelyt herättivät huomioni. Halusin tuoda esiin Sallassa tehtyjä koulutusverkkoa koskevia ratkaisuja, sillä niistä voisi olla hyötyä muillekin samassa tilanteessa oleville kunnille. Lisäksi halusin tuoda esiin koulutuksellisia oloja ja toimenpiteitä pienessä kunnassa Lapissa ja harvaan asutulla seudulla. Salla tuntui olevan edelläkävijä järjestäessään etäopetusta kotiin pitkän välimatkan takia ja monet muutkin tutkijat ja uteliaat esimerkiksi eri medioista ovat käyneet järjestelyä seuraamassa.

5.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tarkastelen tutkielmassani kyläkoulujen lakkautumisista seurannutta etäopetusjärjestelyä Sallan kunnassa. Tavoitteena on selvittää sitä, miten etäopetusjärjestelyyn päädyttiin ja miten se on toteutettu, miten se käytännössä toimii sekä mitkä ovat sen tulevaisuuden näkymät. Tavoite on tuoda esiin ajankohtaisten koulujen lakkautusten seurauksena mahdollisesti muuallakin hyödynnettävää opetuksen uudelleenjärjestelyä. Toisaalta tutkielman on tarkoitus herättää pohdintaa siitä, onko tällainen järjestely kannattava vai pitäisikö sittenkin panostaa pienten koulujen säilyttämiseen.

Varsinaisiksi tutkimuskysymyksiksi olen muotoillut seuraavat:

- Miten etäopetusjärjestelyyn päädyttiin?
- Miten etäopetusjärjestely on kunnassa järjestetty?
- Miten etäopetusjärjestely toimii käytännössä?
- Miltä etäopetusjärjestelyn tulevaisuus näyttää?

5.2 Tapaustutkimus tutkimuksen lähestymistapana

Tapaustutkimus on enemmänkin lähestymistapa tutkimukselle. Se tavoittelee kokonaisvaltaista ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Tapaustutkimukselle on ominaista, että yksittäisestä tapauksesta tuotetaan yksityiskohtaista tietoa. Tapaustutkimuksessa kuvataan usein ilmiötä tarkasti ja vivahteikkaasti, toimintaa tarkastellaan konkreettisissa konteksteissa sekä usein toimijoiden omia merkityksen antoja halutaan selvittää. Tapaustutkimuksessa on siksi usein laadulliset

menetelmät hallitsevassa asemassa. Aineistonkeruussa käytetään usein monia menetelmiä ja tapausta ilmiönä pyritään kuvailemaan tarkasti. Yhden tapauksen tutkimisessa joudutaan ehkä tinkimään yleistettävyydestä, mutta voidaan saavuttaa jotain muuta. Aineiston tulkinta on tärkeässä roolissa johdattaessa aineistosta yleistä teoriaa. Tapaustutkimuksen yksi vahvuus on sen kokonaisvaltaisuus. Paitsi yleistettävyyden puutteesta, tapaustutkimusta on kritisoitu myös siitä, että tapaustutkimuksessa tutkija voi olla liiankin lähellä kohdettaan eikä siksi voi olla objektiivinen sekä siitä, että tulosten testaaminen on vaikeaa. Tapauksellista tutkimusta kuitenkin puoltaa asioiden lähelle pääseminen sekä niiden tarkka ja kokonaisvaltainen näkeminen. Validiteettia lisäksi parantaa useiden metodien käyttö sekä tarkka raportointi tutkimuksesta. (Eskola & Saarela-Kinnunen 2001, 159, 169, 168; Peuhkuri 2005, 293, 296, 297.)

Aina ei kuitenkaan tarvitse murehtia sitä, ovatko tulokset yleistettävissä. Tutkimuksessa voidaan etsiä selitystä myös ainutkertaiselle tapahtumalle tai ilmiölle; esimerkiksi historiatiede etsii yleensä selityksiä yksittäisille historian tapahtumille. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan ottaa kohteeksi ilmiö, jonka suhteen yleistämistä ei pidä nähdä ongelmana vaan olennaiseksi tulee sen sijaan tutkimuksen pyrkimys selittää ilmiö ja tehdä se ymmärrettäväksi. Tutkimuksen tulokset toki myöhemmin liitetään yleisemmälle tasolle merkityksineen. Kun tutkimus ja tapaus kuvataan hyvin ja ilmiö käsitteellistetään onnistuneesti, antaa tapauksen monipuolinen erittely aineksia yleistettävyyteen. (Alasuutari 2011, 235, 237, 243; Eskola & Saarela-Kinnunen 2007, 189.)

Tässä tutkielmassa pyrkimys on tapaustutkimuksen tavoin kuvailla opetusjärjestelyllinen tilanne mahdollisimman tarkasti. Sallan kuntaa ja kouluhistoriaa tuodaan esille, jotta ymmärretään tapauksen konteksti. Tutkijana Salla on kotipaikkakuntani ja minulla on siihen henkilökohtainen kytkös, mutta en koe tämän vaikuttavan tutkielman tekemiseen. En ole asunut Sallassa enää yli kymmeneen vuoteen eikä tutkimukseen osallistujat ole muutoin henkilökohtaisia tuttujani. Kytkökseni Sallaan koen olleen tutkielman teossa vain eduksi – näin tiedän ylipäätään tapauksesta ja koen helpommaksi ottaa yhteyttä eri tahoihin asian tii-

moilta. Anonymiteetin suoja ei tässä tapauksessa ole tarvinnut mieltää ongelmaksi, sillä tapaus on julkinen ja sitä on haluttu tuoda esille. Anonymiteettia ei tässä tapauksessa voisiakaan täysin suojata, sillä tapaus on yksittäinen. Tämä on huomioitu jo tutkimuslupia haettaessa, jolloin on kysytty lupa eri tahoilta Sallan kunnan nimen käyttämiseen tutkielmassa.

Yleistettävyyttä en tämän tapaustutkimuksen kohdalla koe haasteeksi, sillä yksittäistapauksena Sallan ”mallin” pystyy kiinnittämään yleisempiin koulutuspoliittisiin ratkaisuihin ja keskusteluihin. Kyläkouluja lakkautetaan yhä enemmän ja välimatkat ovat pitkiä varsinkin Lapissa, jolloin etäopetukselliset opetusjärjestelyt voivat jatkossa olla muuallakin ajankohtaisia. Sodankylässä on Sallan tavoin jouduttu miettimään opetusjärjestelyjä kyläkoulujen lakkauttamisten takia, mutta siellä ei etäopetukseen oltu yhtä innostuneita vanhempien taholta kuin Sallassa (ks. esim. HS 8/2015). Tästä yksittäisestä tapauksesta voi johtaa yleistä keskustelua pohdittaessa pienten kylien ja kuntien kouluverkkoratkaisuja ja innovaatioita.

5.3 Aineistonkeruu

Tutkimuksen aineistonkeruussa käytin eri menetelmiä. Alkujaan tarkoitus oli haastatella kunnan sivistystoimenjohtajaa teemahaastattelulla ja saada tilanteesta keskustelunomainen. Lisäksi tarkoitukseni oli kerätä aineistoa etäoppilaan vanhemmilta kirjoitelman avulla. Kirjoitelman sain kerättyä vanhemmilta, mutta haastateltavan jouduin vaihtamaan, sillä sivistystoimenjohtajaa en enää tavoittanut useista yrityksistä huolimatta. Haastattelun kohdistin sittemmin koulun johtajalle ja teemahaastattelun vaihdoin käytännön syistä puolistrukturoiduksi sähköpostihaastatteluksi.

Aineistonkeruutapojen valitsimista helpotti jo kandidaatintutkielman tekovaiheessa saatu käsitys aiheen tutkimisesta. Tällöin käytössä olivat havainnointi sekä avoimet kysymyslomakkeet (mm. vanhemmille), jotka olivat toimivia. Pystyin luottamaan siihen, että vanhemmat vastaisivat kirjoitelma-pyyntöni. Haastattelu oli aluksi tarkoitus hoitaa teemahaastatteluna Sallassa, mutta käytännön syistä ja haastateltavan vaihtuessa päädyin sähköiseen haastattelurunkoon. Tutkimuslupaa haettaessa on lisäksi anottu lupa myös kandivaiheessa saatujen aineistojen käyttämiseen tarvittaessa, joten sekin helpotti. Kandivaiheen tietoja pystyin hyödyntämään muun muassa kuvaillessani tutkimustapausta, sillä kävin silloin havainnoimassa etäpäivää oppilaan kotona. Näin pystyn hyödyntämään havaintojani tässä tutkielmassa kirjoittaessani yksityiskohtaista kuvausta tästä ilmiöstä ja tapauksesta.

Kirjoitelman luonne on narratiivinen. Narratiivisen tekniikan avulla kerätään kertomuksia tai kuvauksia ilmiöstä ja niistä ilmenee kokemuksia ilmiöön liittyen. Kerronnallisessa tekstissä pyydetään vastaajaa usein kertomaan kokemuksiaan jostakin määrätystä tapahtumasta tai kuvaamaan jotain asiaa ja sen merkitystä hänen elämässään. Kokemus on aina yksilön osalta ainutlaatuinen ja kertomuksessa ilmenee ilmiön ja tapahtumien kannalta yksilölle merkitykselliset tapahtumat. Näin ollen tutkitaan myös itse ilmiön lisäksi ilmiön kokijaa. (Kananen 2013, 86-87; Lindblom-Ylänne, Paavilainen, Pehkonen & Ronkainen 2011, 114.)

Kirjoitelman käyttäminen etäoppilaan perheen kanssa tuntui toimivalta ratkaisulta, sillä halusin antaa heille aikaa vastauksiin ja vastatessa kenties keskustella lapsensa (etäoppilaan) kanssa aiheesta. Näin saisin kokonaisvaltaista tietoa etäopetusjärjestelyyn liittyvistä kokemuksista ja näkemyksistä. Kirjoitelmassa vanhemmat saivat vapaasti kertoa, miten etäopetusjärjestelyyn päädyttiin, miten heidän kanssaan asiasta keskusteltiin, mitä vaihtoehtoja annettiin sekä miten vanhemmat ovat kokeneet opetusjärjestelyn toimivuuden ja miten he näkevät sen tulevaisuuden. Kokemusten yksilöllisyys korostuu, mikä onkin tärkeää. Yksilölliset kokemukset kertovat, miten kunta ja koulu ovat ottaneet huomi-

oon vanhemmat koulutusta suunniteltaessa ja sitä järjestettäessä. Kirjoitelman laatimisen helpottamiseksi laadin kirjoitelmapyyntöni yhteyteen apukysymyksiä, joita vanhemmat vastatessaan voisivat tarvittaessa käyttää. Näin pyrin antamaan sekä kuvaa siitä, mitä tutkimuksellisesti kirjoitelmalla haluan saada selville, että kiperissä tilanteissa vastaajalle avaimia kirjoitelman kirjoittamiseen.

Sähköpostihaastattelussa haastattelurunkoon tehtiin kysymykset valmiiksi, mutta vastausvaihtoehtoja ei ollut, jolloin on kysymys puolistrukturoidusta haastattelusta. Puolistrukturoidussa haastattelussa haastateltava saa vastata kysymyksiin omin sanoin. Haastattelukysymyksiä laatiessa tulee luoda vastaajalle edes jonkinlainen käsitys siitä, mitä kysymyksellä haetaan tai pyritään saamaan selville. Näin ei jää tulkinnanvaraa ja kysymyksellä saadaan tutkimuksen kannalta selville oleellista tietoa. (Eskola & Vastamäki 2007, 27; Alasuutari 2011, 149.).

Sähköpostihaastattelun etu on se, että haastattelutilanteen mahdolliset häirittelevät tekijät vähenevät, joita voivat olla esimerkiksi vuorovaikutustilannetta määrittävät valta-asemat. Samoin taustatiedot eivät määritä vuorovaikutusta. Lisäksi haastattelu on valmiiksi kirjallisessa muodossa, jolloin litterointi mahdollisine virheineen jää pois. (Kuula 2006, 174.) Käytännön syistä sekä aikataulullisesti sähköpostitse suoritettava haastattelu koettiin parhaaksi vaihtoehdoksi.

Kysymyksiä laatiessa pyrin tekemään ne mahdollisimman yksinkertaisiksi ja selkeiksi unohtamatta jättää tilaa vastaajalle vastata kysymyksiin kerronnallisesti omista kokemuksistaan. Sähköpostihaastattelun avulla vastaaja saisi myös rauhassa miettiä kysymyksiä ja vastauksiaan niihin ja tehdä haastattelun, kun itsellä on siihen aikaa. Sovimme haastateltavan eli koulun johtajan kanssa jo ennen haastattelurungon lähettämistä, että molemmat saavat tarvittaessa esittää tarkentavia kysymyksiä tai lisäyksiä, mikäli epäselvyyttä jossain kohtaa ilmenee. Haastattelukysymyksiä, kuten myös kirjoitelman apukysymyksiä, laatiessa otettiin huomioon teoriatieto, aikaisemmat tutkimukset sekä tämän tutkimuksen tarkoitus. Tarkoitus oli selvittää yhtäältä kunnan koulutuspolitiikkaa päätöksentekomenettelyineen, opetuksellisia ratkaisuja ja järjestelyjä sekä toi-

saalta juuri tämän yksittäisen opetusjärjestelyn taustaa ja toimivuutta sekä tulevaisuuden näkymiä. Ennen kun haastattelukysymyksiä sekä kirjoitelman runkoa lähetettiin, kysymyksiä ja sanarakenteita testautettiin eri testihenkilöiden kanssa, jotta varmistuttiin siitä, että vastaaja ymmärtää kysymykset ja mitä tietoa on tarkoitus saada. Kysymyksiä viimeisteltiin vielä ohjaajan avulla ennen vastaajatahoille lähettämistä.

Alun perin kiinnostuksen kohteenani olisi ollut tutkia aihetta taloudellisesti, mutta jouduin hautaamaan tämän näkökulman ylivoimaisten vaikeuksien takia. Ensin olisi täytynyt selvittää kyläkoulujen lakkauttamisista (oletettavasti) saadut säästöt ja lakkautuksista on kuitenkin jo mennyt aikaa. Lisäksi tutkijana minulla olisi täytynyt olla jonkinlaista ammattitaitoa lukea kirjanpitoja ja talousarvioita eivätkä nekään aina kerro koko totuutta. Lisäksi, koska sivistystoimenjohtajan kanssa suunniteltu haastattelu ei onnistunut, jouduin lopulta hylkäämään tämän näkökulman, sillä olisin ehdottomasti tarvinnut häntä taloudellisen näkökulman selvittämiseen. Löysin kuitenkin oheisen talousarvion, joka on tehty Sallan etäopetusjärjestelystä.

CASE KOULUN ETÄOPETUS

Ei-etäopetusta vs. Etäopetusta

Säästö vuosikustannuksissa kun etäopetusta 2 päivää viikossa

* Laskemassa on otettu huomioon vain ne kustannusparametrit joissa tapahtuu muutosta eli esimerkiksi opetuksen kustannuksia ei ole kuvattu

- Koululainen on etäyhteyden päässä 2 päivänä viikossa eli 40 % koulupäivistä tapahtuu etäyhteydellä ja matkakustannukset vähenevät samassa suhteessa
- Laite ja yhteysinvestoinnit olivat Sallan tapauksessa vähäiset. Vaikka kaikki olemassa olevat laiteinvestoinnit allokoitaisiin etäopetuksen kustannuksiksi, ei kokonaiskuva muuttuisi oleellisesti.
- Koulunkäyntiavustajan resurssin allokoiminen etäopetukselle muuttaa kokonaiskuva, mutta siinäkin tapauksessa etäopetus on halvempi

Laskelman keskeiset oletukset

Älytaulut kouluun	Olivat valmiina
Mikrofoni oppilaalle	50 €
Etäyhteys oppilaalle	39 €/kk
Koulumatkan kulut (75km suunta)	240 €/päivä
Opetustyön kustannukset	Ei muutosta
Myöskään koulunkäyntiavustajasta ei aiheutunut suoria lisäkuluja	

Kyseinen talousarvio näyttäisi puoltavan etäopetusjärjestelyä taloudellisesti katsottuna. Myös koulun johtaja tekemässani haastattelussa huomautti, että kaikki etäopetukseen liittyvät järjestelyt ja seikat on huomioitava talousarviossa, joten kyllä se taloudellisestikin on suunnittelua vaativaa. Vaikea on kuitenkin sanoa ilman tutkimista ja perehtymistä asiaan, missä kohtaa uudelleenjärjestely seisoo taloudellisesti.

5.4 Analyysitavan kuvaus

Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on tuoda aineistoon selkeyttä ja tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Analyysillä aineisto on tarkoitus tiivistää kadottamatta silti sen informaatiota. Usein analysointi on laadullisen tutkimuksen vaikein vaihe jo siksi, ettei selkeitä työskentelytekniikoita ei ole. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston analyysia tapahtuu usein myös jo kenttävaiheessa, eikä vain sitten kun koko aineisto jo kerätty. Tapaustutkimukselle ei ole omaa analyysimenetelmää, vaan se riippuu aineistonkeruumenetelmistä ja tapauksesta. Analysointi on usein enimmäkseen aineistolähtöistä eli analysoidaan aineisto ilman teoreettisia etukäteisolettamuksia. Toki on olemassa etukäteistietoa ja olettamuksia tutkittavasta kohteesta, mutta niiden ei anneta häiritä aineistosta itsestään nousevia teemoja. Käytännössä useat eri analyysitavat kietoutuvat toisiinsa eivätkä ole selvästi rajattavissa. Harvoin pystyy myöskään soveltamaan vain yhtä analyysitapaa. (Eskola & Suoranta 1998, 139, 153, 162; Eskola 2007, 162. Kiviniemi 2007, 79; Saarela-Kinnunen & Eskola 2001, 158-159, 168.)

Tutkielman vastausten saapuessa luin aineistoja aluksi useaan kertaan läpi luodakseni aineistosta kokonaiskuvaa. Sen jälkeen aloin hahmotella eri luokkia,

joihin aineistoa voisi jakaa ja tein sitä niin kauan, että sain aineistosta kaiken tutkimuksen kannalta oleellisen tiedon eri havaintoyksiköihin ja luokkiin.

Luokittelun tehtävänä on aineiston järjestelmällinen läpikäynti tutkimusongelman, keskeisten käsitteiden ja lähtökohtien taustoittamalla tavalla. Aluksi on löydettävä sopivat havaintoyksiköt eli pohdittava, mitä aineistosta haetaan; käyttäytymistapoja, toimintoja vai kenties käsityksiä? Havaintoyksikön määrittäminen nivoutuu omiin tutkimuskysymyksiin. Se, mistä olet aineistossa kiinnostunut, on se, jota sieltä tulee etsiä. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvaori 2010, 18, 20, 21.)

Tutkimukseni keskittyy selvittämään ilmiön kuvausta sekä kokemuksia siitä, jolloin havaintoyksiköiksi muotoutuivat selkeästi nämä kaksi. Lisäksi muodostin kolmannen havaintoyksikön, jotka olivat näkemykset. Näihin liittyivät pohdinnat etäopetusjärjestelyn tulevaisuudesta, kehittämisideoita etäopetusjärjestelyyn liittyen sekä linkitys kyläkouluihin, jossa pohdittiin lakkautuksia. Aineistosta oli nähtävissä, milloin etäopetusjärjestelyä ja opetusjärjestelyllistä tilannetta selkeästi kuvataan, ja milloin taas kerrotaan omia kokemuksia tai näkemyksiä siitä. Kokemukset erotettiin aineistosta siten, että niistä huomaa tutkittavan äänen kuuluvan eli kokemuksia kysyttäessä on väliä sillä, keneltä kysytään. Kokemukset ovat siis subjektiivisia. Näkemykset eivät ole kokemuksia vaan enemmän pohdintaa ja ideointia. Näkemys on enemmänkin käsitys. Käsitykset voivat kertoa yhteisön tyypillisistä tavoista ajatella maailmaa tai tulevaisuuden pohdintaa, kun taas kokemus on aina omakohtainen (Laine 2007, 38).

Aineistoa lukiessa ja sieltä olennaisia asioita poimiessa apunani oli seuraavanlainen luokittelu-kaavio:

Kokemukset	Näkemykset	Ilmiön kuvaus
Järjestelyn toimivuus	Tulevaisuus	Lähtötilanne, alkuperä
Positiiviset/Negatiiviset puolet	Kehittäminen	Nykytilanne, toteutus
	Kyläkoulu-linkitys	Käytännön järjestelyt

Taulukko 1 Luokitteluversion

Luokitteluversion jälkeen kokosin osa-alueita yhteen, jotta ne voitaisiin sujuvasti esittää tutkielman tuloksissa ja syntyi seuraavat osa-alueet. Näin sain laajempia kokonaisuuksia, joista olisi helpompi kirjoittaa raportissa ja pystyin kytkemään havaintoyksiköt eri osa-alueiden alle. Kyläkoulut ja niiden lakkauttaminen oli luontevinta linkittää tulevaisuuden näkymien alle, sillä näin tämä yksittäinen tapaus saadaan liitettyä parhaiten laajempaan koulutukselliseen keskusteluun. Seuraavassa taulukossa on nähtävissä, miten aineistoa on käsitelty tutkielman tulos- osiossa:

Etäopetusjärjestelyn lähtökohdat ja toteutus	Etäopetusjärjestely käytännössä	Etäopetusjärjestelyn tulevaisuus
Ilmiön kuvaus, käytännön järjestelyt	Kokemukset, järjestelyn toimivuus, positiiviset, negatiiviset puolet	Näkemykset tulevasta, kehittämisideat, kyläkoulu-linkitys

Taulukko 2 Luokittelu ja tulosten esittely

Saatuja luokkia analysoin sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysi pyrkii muodostamaan tiivistetyn kuvauksen tutkittavasta ilmiöstä ja kytkemään ilmiön sitten laajempaan kontekstiin. Aineistoa on tarkoitus kuvata sanallisesti ja aineistosta saatavat merkitykset esitetään sanallisina tulkintoina. Kuvailun jälkeen sisällönanalyysi jatkuu tutkijan tulkinnalla vastauksista sekä tämän jälkeen tarkastelemalla tulkintoja teoreettisen viitekehyksen avulla sekä vertailemalla tuloksia aiempaan tutkimus- ja teorian tietoon. (Sarajärvi & Tuomi 2002, 105, 107-108; Vilkkä 2015, 170.) Tarkoitukseni on tuoda esiin Sallan yksittäinen tapaus tarkasti, mutta samalla kytkemällä se laajempaan keskusteluun ja kontekstiin. Aineisto oli herkullinen sinänsä, että se jätti paljon tilaa tulkinnoille, sekä tutkijana että lukijana. Näin ajatus alkoi juosta yhä enemmän ja jatkotutkimuksellisia kysymyksiä heräsi yhä enemmän. Näin aiheesta voisi saada yhä laajemman pohtimalla järjestelyä laajemmin, sillä siihen kytkeytyy niin monia eri puolia.

Tutkimustulokset esitellään aikajärjestyksessä lähtien siitä miten etäopetusjärjestelyyn päädyttiin ja miten se on käytännössä järjestetty, ja sen jälkeen pohditaan miten se on koettu toimivan sekä lopussa kytketään ilmiö laajempaan keskusteluun ja pohditaan etäopetusjärjestelyn tulevaisuuden näkymiä sekä kyläkoulujen lakkautuksia. Alussa tutkimustapaus kuvataan laajemmin, jossa tarkoitus on johdatella lukijaa pääsemään sisälle juuri tämän tapauksen ja ilmiön kontekstiin.

6 Etäopetusjärjestely Sallan kunnassa

6.1 Tutkimustapauksen kuvaus

Salla on kunta, joka sijaitsee Lapin kaakkoisosassa, Rovaniemeltä noin 150 kilometriä. Kunnassa asuu vajaa 4000 ihmistä. Sallassa on paljon pieniä kyliä ja kouluja on ollut yhteensä parhaimmillaan 41. Sallan ensimmäinen kansakoulu aloitti toimintansa 120 vuotta sitten, elokuussa 1894, silloisessa Sallan kirkonkylässä eli Sallansuussa. Vuosien 1894-2014 aikana Sallassa toimi kaikkiaan 41 kansa- ja peruskoulua. Vuoden 2014 syksystä lähtien kaikki Sallan peruskoululaiset opiskelevat yhdessä paikassa koulukeskuksen tiloissa. Koulunsa aloittavien määrä on nyt 30, kun se parhaimmillaan, 1950-luvun lopussa, oli yli 300 oppilasta. Marraskuussa 2013 valtuusto teki päätöksen lakkauttaa Sallan viimeiset kolme kyläkoulua. Eräässä kyläkoulussa olisi oppilasmäärä ollut kasva-va, mutta lakkautuspäätöstä pidettiin silti välttämättömänä. Asiaa perusteltiin opetuksen laadulla, erityisesti erityisopetuksen, jota oli vaikea taata pienissä kylissä. (Sallan kunnan kotisivut; Lapin Kansa, 2013.)

Lakkautukset johtavat usein siihen, että oppilaista tulee kuljetusoppilaita (mm. Haantie 2013). Niin myös Sallassa lakkautukset tarkoittivat koulumatkojen pitenemistä useille koululaisille. Kouluverkkomuutosten, esimerkiksi koulujen lakkauttamisten myötä, on kunnan opetuksen järjestäjänä tehtävä päätös oppilaan lähikoulusta (Perusopetuslaki 1998, 6§; Lahtinen ym. 2012). Lähikouluksi Sallassa tulisi nyt kunnan ainoa koulu kirkonkylällä, jonne oli erään oppilaan kotoa

matkaa lähes sata kilometriä. Tämä johdatti kunnan pohtimaan erityistä opetusjärjestelyjä tälle oppilaalle. Asiasta alettiin keskustella vanhempien, koulun johtajan sekä sivistystoimenjohtajan kesken. Päädyttiin koulun alkaessa lopulta rakentamaan ensiluokkalaisen kotiin virtuaaliyhteys ja helpottamalla hänen koulunkäyntiään etäopetuspäivillä kaksi kertaa viikossa. Oppilaan apuna on etäpäivinä koulunkäynninohjaaja. Varsinaisten koulupäivien matkustamisen helpottamiseksi oppilaalle järjestettiin taksikyyditys, joka kulkee lyhyempää 75 kilometrin reittiä pitkin. Pitkät ja väsyttävät matkat voivat viedä intoa koulunkäynnistä ja laissa määriteltyjen koulumatkaan tarkoitettujen aikarajojen on katsottu useissa kunnissa ylittyvän ilman seuraamuksia (mm. Haantie 2013; Korpinen 2010). Sallassa koulumatkojen pituus huomioitiin kuitenkin heti alussa eikä katsottu olevan kohtuullista olettaa oppilaan kulkevan sitä joka päivä. Opetus on järjestettävä niin, että koulumatkat ovat mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä (Perusopetuslaki 1998, 6§).

Oppilas kävi ensimmäiset kaksi vuotta koulua kolme kertaa viikossa kirkonkylälä ja kaksi kertaa viikossa kotona etäyhteyden välityksellä. Keskiviikko ja perjantai olivat pääsääntöisesti etäpäiviä. Nykyään oppilaan ollessa kolmannella luokalla etäopetuspäiviä on yksi viikossa (keskiviikko). Välillä etäpäiviä on siirretty erille päiville, jos koulussa on jotain tapahtumaa tai muuta sellaista, jotta etäoppilas ei jäisi mistään paitsi. Etäopetuspäivät on pyritty järjestämään niin, että ne sijoittuisivat niille päiville, kun opetetaan teoreettisempia oppiaineita ja toiminnallisten oppiaineiden (esim. liikunta, musiikki) aikana oppilas olisi koulussa. On huomattu, että etäopetuksessa opetus on helposti opettajakeskeistä (mm. Rönkä 1997), joka tässäkin tapauksessa näyttäytyy etäpäivien teoreettisempaan opetuksena. Tässä on varmasti yksi syy, miksi kokoaikainen etäopetus sopii paremmin vanhemmille opiskelijoille, esimerkiksi korkeakouluun, joiden valmiudet itsenäiseen ja teoreettisempaan työskentelyyn ovat korkeampia ja etäopetus antaa enemmän mahdollisuuksia (mm. Hakkarainen 2007).

Virtuaaliluokassa oppilas näkee ja kuulee luokkatoverinsa, ja päinvastoin. Opetus on samanlaista ja samanaikaista kuin oppilaan ollessa koulussa. Reaaliai-

kainen videoneuvotteluyhteys onkin lähimpänä tavanomaista opetusta ja hyvä vuorovaikutus on tässä etäopetuksen muodossa parhaiten tavoitettavissa (mm. Rönkä 1997; Nummenmaa 2012). Koulupäivät kulkevat samaan rytmiin kuin oppilailla kirkonkylällä. Etäpäivinä aamulla koulunkäynninohjaaja saapuu oppilaan kotiin, laittaa kouluruoan kylmään sekä valmistelee laitteiston ja odottaa, että opettaja ottaa yhteyttä ennen koulupäivän alkua. Opettaja ja koulunkäynninohjaaja ottavat ennen oppitunnin alkua yhteyden, jossa he kertaavat päivän kulun. Yhteys jätetään päälle ja yhteyden kautta kuuluu kellonsoitto, jolloin etäoppilas viimeistään tulee virtuaaliluokkaansa. Ohjaaja valmistelee ja laittaa laitteiston päälle eli oppilaan ei tarvitse tekniikkaan puuttua. Opettaja on suunnitellut etäpäivät niin, että tarvittaessa niistä selvittää omin päin, ja onkin etäyhteyden välityksellä tapahtuvassa opetuksessa tärkeää, että varasuunnitelmia on olemassa. Suunnittelu ja tavoitteellinen toiminta eriosallistujien välillä on yksi onnistumisen ehto. (mm. Rönkä 1997; Burns ym. 1999; Pekkala 2016).

Oppimisympäristönä etäpäivinä on kodin yläkerran huone, joka on tehty koulu-maiseksi. Seinillä on numeroita ja kirjaimia, ja huoneen keskellä on pulpetti sekä koulun tuoli. Ohjaajalla on oma pöytä pulpetin vieressä. Pulpetti on sijoitettu kameran, mikrofoniin ja suuren taulutelevision eteen. Televisiosta oppilas näkee luokkansa reaaliajassa. Opettajalla on käytössään myös dokumenttikamera, jolla hän voi näyttää etäoppilaalle yksityiskohtaisempia tietoja. Dokumenttikameraa käytetään myös parityöskentelyssä, kun etäoppilas tekee paritöitä jonkun koulussa olevan oppilaan kanssa. Dokumenttikamera onkin etäyhteyttä hyödyntävässä opetuksessa hyvä väline asioiden havainnollistamiseen ja tarkempaan tarkasteluun (mm. Rönkä 1997).

Välituntisin ohjaaja lähtee oppilaan kanssa ulos ja tarkkailee kellosta, milloin oppitunti alkaa taas. Samoin ruokailuun mennään samassa tahdissa kuin muutkin oppilaat koulussa. Muut kuin etäpäivät ovat normaaleja koulupäiviä, oppilas kulkee yksin taksilla kouluun noina päivinä.

6.2 Etäopetusjärjestelyn lähtökohdat ja toteutus

Opetusjärjestelyjen pohtiminen tuli ajankohtaiseksi, kun viimeisetkin kyläkoulut lakkautettiin keväällä 2013. Näin ollen syksystä 2014 lähtien kaikki oppilaat kävisivät koulua Sallan kirkonkylällä, joka tarkoitti useille koulumatkan pitenemistä. Tämän tutkimustapauksen oppilas menisi syksyllä 2014 ensimmäiselle luokalle ja koulukyydytyksessä matkaa kertyisi yhteen suuntaan yli 90 kilometriä, jolloin alettiin miettiä erityisen opetusjärjestelyn käyttöönottoa. Oppilaan vanhemmat ja Sallan sivistystoimenjohtaja sekä koulun johtaja keskustelivat asiasta. Vaihtoehtoiksi tarjottiin, että asunto järjestettäisiin kirkonkylältä, jolloin jompikumpi vanhemmista asuisi lapsen kanssa viikot kirkonkylällä, kun lapsi käy koulua. Tämä ei kuitenkaan sopinut perheen elämäntilanteeseen. Vaihtoehtoiksi tarjottiin myös sitä, että etäopetus järjestettäisiin, mutta joku kotiväestä avustaisi koulunkäynnissä kotona. Tämäkin aiheutti vanhemmille päänvaivaa, sillä molemmilla oli omat työt eikä kotiväkeen kuuluva isoäiti osannut tietoteknisten laitteiden kanssa toimia. Seuraavaksi ehdotettiin, että tuttu koulunkäynninohjaaja jo kyläkoululta ja näin ollen oppilaan esikoulu-ajoilta tulisi etäpäivinä perheen kotiin avustamaan, ja tämä järjestely koettiin hyvänä ideana. Ohjaaja toimisi muutenkin etäoppilaan luokassa avustajana. Vanhempien mukaan useat olivat ihmetelleet vieraan ihmisen tuloa kotiin, mutta tätä ei ole perheessä koettu ongelmana. Vanhempien yksi tärkeä rooli on puolustaa lapsensa etua koulunkäyntiin liittyvissä asioissa ja heitä on kuultava muutenkin kouluverkkoja koskevissa ratkaisuissa (Ekbohm ym. 2000; Opetushallitus 2007), joten tärkeää oli, että vanhemmat otettiin opetusjärjestelyn suunnitteluun mukaan.

Kasvatuksellisesti koulun johtajan mukaan idea etäopetusjärjestelyyn lähti pohdittaessa oppilaan hyvinvointia. Koulumatkan pituuden katsottiin olevan pienelle oppilaalle päivittäin kuljettuna raskas ja yhteispäätöksellä päädyttiin etäopetus-

järjestelyn suunnitteluun. Opetusjärjestely tuli ajankohtaiseksi keskusteltavaksi siis jo lain puitteissa, joka takaa kaikille tasa-arvoisen perusopetuksen. Erityisesti opetusjärjestelyistä laissa mainitaan niiden käytön olevan mahdollista muun muassa terveydentilaan liittyvistä syistä, jotka voidaan tässä kohtaa soveltaen olevan kyseessä, kun pohditaan oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja jakamista. (Perusopetuslaki 1998, 18§). Lisäksi koulukyydityksestä mainitaan laissa tarkat ohjeet ajan suhteen, jolloin opetuksen järjestäjänä kunnassa oli huomioitava sekin.

Koulutusta järjestettäessä ja suunniteltaessa kodin ja koulun yhteistyöllä on suuri merkitys. Sallassa halutaan huomioida perheet yksilöllisesti, ja koulut pyrkivät saamaan perheiden kanssa luottamuksellisen suhteen. Vuorovaikutus kodin kanssa auttaa opettajaa ja koulutuksen järjestäjiä opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Oppilaantuntemus esimerkiksi lisääntyy yhteistyön avulla ja näin pystytään järjestämään yksilöllisiä opetusratkaisuja. (Sallan kunnan perusopetuksen opetussuunnitelma 2016; Opetushallitus 2007; Siniharju 2003.) Sallassa hyvän yhteistyön merkitys korostuu entisestään, jotta opetusjärjestely on toimiva kaikille osapuolille. Suunnittelu on tässä tapauksessa ollut avainasemassa, toisin kuin esimerkiksi Siniharjun (2003) tutkimuksessa, jossa vanhempien mukaan ottamisella suunnitteluun ei koettu olevan kovin tärkeää roolia. Tietenkin pitää huomioida, että tässä tapauksessa on kysymys erityistilanteesta kouluverkkojen muuttuessa. Pienellä paikkakunnalla yhteistyön rooli lisäksi yhä enemmän korostuu, jolloin myös suunnitteluvaiheen voidaan katsoa olevan tärkeä osa yhteistyötä, mitä se ei isommilla paikkakunnilla välttämättä ole. Koulun puolelta oli myös tärkeää oppia tuntemaan oppilas, jotta opetusta voitaisiin suunnitella hänelle sopivaksi. Vastauksissa korostettiin sitä, että toimiva yhteistyö kodin ja koulun välillä on ollut todellakin avaintekijä tämän opetusjärjestelyn onnistumisessa.

Etäopetuksellista järjestelyä pohdittaessa huomioon tuli ottaa opetusvälineistön hankinta ja asennus, tuki kotiin etäpäivinä, ruokailun järjestäminen sekä varsinaisina koulupäivinä yksilöllinen koulukyyti, sillä lain puitteissa aika ei riittäisi,

mikäli oppilas kulkisi julkisessa koulukyydityksessä kouluun varsinaisina lähipäivinä. Tekniikkaan ja sen laatuun myös kiinnittää huomiota etäopetuksessa. Huonolaatuinen yhteys, jossa äänet eivät kuulu tai kuva pätkee, hidastaa oppimista ja laskee motivaatiota (Rönkä 1997; Nummenmaa 2012). Huonolaatuiseen yhteyteen täytyy olla jatkuvasti keskittymässä tarkkaavaisesti, joka on raskasta. Lisäksi yhteyttä varten täytyi hankkia lisenssi etäyhteydessä käytettävään järjestelmään. Koulukyydityksen osalta asia ratkaistiin siten, että varsinaisina lähipäivinä, jolloin oppilas kulkee kouluun, hän käyttää yksilöllistä taksikyytiä, joka kulkee hieman lyhyempää reittiä pitkin kouluun. Tällä pyrkimys on säästää oppilaan voimavaroja ja matkaan käytettävää aikaa. Ruokailu on etäpäivinä hoidettu siten, että lakisääteinen kouluruoka kulkeutuu oppilaalle koulunkäynninohjaajan mukana. Opetusvälineistön hankinnasta koitui jonkin verran kustannuksia, mutta paljon oli myös valmiina ja esimerkiksi pulpetti ja pöytä ja muita oppimateriaaleja tuotiin vanhalta kyläkoululta.

Opettaja suunnittelee etäopetuspäivät ja käy ne etäpäivää edeltävänä päivänä läpi koulunkäynninohjaajan kanssa. Näin ohjaaja osaa varautua etäpäivän kulkuun ja on varasuunnitelma, mikäli yhteydet pettävät. Onkin selvää, että tekniikkaan tukeutuvassa etäopetuksessa kannattaa laatia varasuunnitelmia ja teknistä tukea tulee olla tarvittaessa saatavilla ammattilaiselta (mm. Rönkä 1997; Burns ym. 1999). Koulunkäynninohjaaja on ratkaisevassa roolissa tässä tapauksessa, sillä oppilas on vasta kolmosluokkalainen ja ohjauksen sekä ulkoisen motivoinnin on katsottu korostuvan peruskouluikäisten osalta etäopetuksessa. (mm. Lehtinen 2011; Sjöblom 2015). Etäopetuksen on myös tapahduttava perusopetuksessa valvotusti (mm. Kankaanranta ym. 2012; Sjöblom 2015). Tämä on järjestetty Sallassa ohjaajan avulla, joka valvoo etäopetuspäiviä sekä toimii oppilaan tukena häntä ohjaten ja kannustaen.

6.3 Etäopetusjärjestely käytännössä

Etäopetusjärjestelyn koetaan toimineen pääasiassa hyvin. Positiivisimpana vaikutuksena nähdään oppilaan kannalta pitkien koulumatkojen minimoinnista koituva arjen jaksaminen. Etäpäivinäkin on pyritty toteuttamaan osallisuutta ja luokkaan kuuluvuutta tekemällä pari- ja ryhmätöitä. Jonkin verran ryhmään kuulumisessa nähdään olevan haastetta, mutta näitä haasteita pyritään juuri edellä mainituin keinoin poistamaan tai ainakin vähentämään.

Etäopetuksen toimivuus riippuu lisäksi siitä, millaisia valmiuksia ja mahdollisuuksia koulu antaa tieto- ja viestintäteknisten taitojen harjaantumiseen ja miten laitteita kussakin koulussa hyödynnetään. Kotioiloillakin voi katsoa olevan merkitystä, sillä helpompi tekniikan kanssa on toimia sellaisen, joka on kasvanut sen parissa (ns. diginatiivi) (mm. Salavuo 2013; Prensky 2001). Koska tässä tapauksessa oppilaan ei itse tarvitse tekniikkaan puuttua, eivät nämä ainakaan vielä ole ajankohtaisia ongelmia, mutta mikäli oppilas on etäopetuksessa vielä vanhempana, voi hän joutua opettelemaan laitteiden käyttöä itsenäisesti yhä enemmän. Myös luokan muut oppilaat varsinkin etäpäivinä etäoppilaan kanssa paritöitä tehdessään tutustuvat tekniikkaperusteiseen opiskeluun ja tämä on usein mukavaa vaihtelua heille. Sallan perusopetuksen opetussuunnitelmassa on kirjattuna, että tieto- ja viestintäteknistä oppimista tuetaan sekä eri laitteiden käyttöön opastetaan, joten koulussa varmasti nämä nykyajan teknologiset taidot jo harjaantuvat. Etäopetus voi rikastuttaa ja monipuolistaa opetusta (mm. Nummenmaa 2012), jota se ainakin tämän tutkimuksen perusteella myös Sallassa tekee.

Etäopetusjärjestelyssä ongelmat liittyvät lähinnä ryhmään kuulumiseen sekä ajoittaiseen huonolaatuihin yhteyteen ja teknisiin ongelmiin. Ei kuitenkaan voida vetää suoranaista yhteyttä pelkästään etäopetukselliseen järjestelyyn pohdittaessa ryhmään kuulumisen ongelmaa, sillä tekijöitä on muitakin, kuten

koulun johtajakin huomauttaa (mm. persoona, luonne). On myös yksilöllistä se, toimiiko tällainen opetusjärjestely kaikkien oppilaiden kohdalla. Opetustavan soveltuvuutta pohdittaessa pitää aina huomioida oppilaan ikä ja edellytykset (Huttunen 2016).

Isona tekijänä voi ryhmään kuulumisen ongelmassa katsoa olevan puutteellisen vuorovaikutuksen johtuen etäyhteydestä. Vuorovaikutus etänä koetaan usein hitaaksi ja kaukaiseksi eivätkä yhteysongelmat yhtään paranna tätä kokemusta (mm. Lehtinen & Nummenmaa 2012; Rönkä 1997; Husu 2000) ja näin myös tässä tapauksessa. Kandidaatintutkielmassani, jossa tutkin etäopetusjärjestelyä oppilaan kannalta, ilmeni jo silloin haastetta ryhmään kuulumisen ja vuorovaikutuksen osalta. Opettaja koki tuolloin, että etäoppilaan osallisuus ei ole samaa tasoa kuin muiden oppilaiden, sillä hän jää pakostakin aina jostain paitsi. Opettaja ei aina muistanut huomioida etäoppilasta tarpeeksi. Oppilas työskenteli etäpäivinä lähinnä yksin tai koulunkäynninohjaajan kanssa kahden. Kuvan ja äänen viive ja ajoittainen pätkiminen olivat osasyynä siihen, ettei oppilas halunnut aina viitata, sillä ne saattoivat jäädä opettajalta usein huomaamatta. Samoin parityö oli välillä samoista teknisistä syistä haasteellista, jolloin oppilas usein luovutti ja teki töitä yksin tai ohjaajan kanssa. Muissakin tutkimuksissa on huomattu oppilaiden työskentelyn seuraamisen sekä ohjaamisen olevan opettajan puolelta haasteellista (mm. Lehtinen & Nummenmaa 2012). Sallan tapauksessa on onneksi ohjaaja oppilaan tukena ja seuraamassa työskentelyä.

Ongelmat etäopetusjärjestelyssä liittyvät lähinnä tekniikkaan ja yhteyksiin. Yhteyttä ei ole aina saatu, atk-tukihenkilö on vaihtunut koululla, opettajat ovat vaihtuneet jo kolmesti ja yhteys välillä pätkii, jolloin ääni ja kuva tulevat viiveellä. Nämä tekijät on koettu muissakin tutkimuksissa etäyhteyden välityksellä tapahtuvassa opetuksessa ongelmallisiksi (mm. Rönkä 1997; Burns ym. 1999; Lehtinen & Nummenmaa 2012; Nummenmaa 2011). Huonolaatuinen yhteys on kuitenkin iso ongelma etäopetuksessa, sillä keskittyminen usein herpaantuu, mikäli äänestä tai kuvasta ei saa selvää. Ongelmia on pyritty Sallassa ratkaisemaan sillä, että tarvittaessa ohjaaja vetää etäpäivän oppilaan kanssa läpi, mikäli yhte-

yttä ei jostain syystä saada tai se on huonolaatuinen. Tämä kuitenkin taas vaikuttaa ryhmään kuulumisen tunteeseen, jos oppilas jää huonolaatuisen yhteyden takia paljon paitsi oman luokkansa toiminnasta ja esimerkiksi paritöistä etäpäivinä.

Vanhemmat sekä koulun puolen henkilökunta pitävät tärkeänä kodin ja koulun yhteistyön toimivuutta ja yhteisiä näkemyksiä, jotka ovat olleet ensisijaisen tärkeitä opetuksen järjestelyjen ja niiden toimivuuden kannalta. Tämä on huomattu myös tutkimuksissa, joissa käy ilmi, että toimiva kodin ja koulun yhteistyö helpottaa sekä oppilaan koulunkäyntiä että oppilaantuntemusta, kuten myös asennoitumista koulutukseen ylipäätään (mm. Siniharju 2013; Opetushallitus 2007). Samoin opettajan ammattitaito on tärkeässä roolissa kuten myös koulunkäynninohjaajan pätevyys ja toiminta yllättävissäkin tilanteissa. Vanhemmat kertovat luottavansa ohjaajaan täysin siinä suhteessa, että vaikka esimerkiksi yhteysongelmia ilmenisi, osaa ohjaaja kuitenkin vetää koulupäivän oppilaan kanssa läpi.

Tutkimusten mukaan etäopetusta hidastavia tekijöitä ovat olleet muun muassa sen kustannukset, opettajien ja oppilaiden taidot sekä motivaatio kuin myös teknisen tuen puute ja yhteysongelmat (mm. Lehtinen & Nummenmaa 2012). Koulun johtaja mainitseekin, että kaikki etäopetusjärjestelyyn liittyvät asiat on huomioitava talousarviossa. Motivaatio tuntuu olevan sekä koulun että vanhempien ja oppilaan puolelta kunnossa ja oppilas pitää itsekin etäpäivistä ja siitä, ettei tarvitse kulkea pitkää matkaa. Yhteysongelmat ovat tietenkin tekijä, jota voisi vielä kehittää, jotta äänen ja kuvan laatu olisi parempaa.

Videoneuvottelun on katsottu olevan lähimpänä tavanomaista opetustilannetta (mm. Rönkä 1997; Meisalo ym. 2000), joten tässäkin tapauksessa etäpäivinä on kuitenkin pyritty siihen, että oppilaan päivä olisi mahdollisimman lähellä normaalia lähipäivää koulussa ja yhteys on samanaikainen ja päivät kulkevat samassa rytmissä kuin muillakin oppilailla. Tärkeänä myös muissa tutkimuksissa on ilmennyt, että myös etäyhteyden kautta tapahtuvan opetuksen kautta oppilas tuntisi kuuluvansa luokkaan ja ryhmäänsä, eikä pelkkä oppisisältöjen läpikäymi-

nen ole pääasia (mm. Hurme & Laamanen 2014). Tärkeää varmasti olisi myös etäpäivinä pitää ryhmään kuulumisen tunnetta yllä ja jatkaa sinnikkäästi pari- ja ryhmätöiden tekemistä, vaikka yhteys olisi välillä haastava.

6.4 Etäopetusjärjestelyn tulevaisuusnäkymät

Etäopetusjärjestelyn tulevaisuus näyttäisi olevan se, että lähipäiviä eli varsinaisia koulupäiviä lisätään ja näin ollen etäopetusjärjestely lopulta lakkaisi. Ensimmäiset kaksi vuotta oppilaalla oli kaksi etäpäivää viikossa, nyt kolmantena vuonna etäpäiviä on vain yksi, ja keväälle on suunniteltu kokeilu, ettei etäpäiviä olisi yhtään. Joka kevät on käyty palaveri vanhempien ja koulun johtajan sekä sivistystoimenjohtajan kanssa ja sovittu seuraava vuosi eteenpäin eli järjestelyä on suunniteltu vuosi kerrallaan. Vanhempien vastauksesta on luettavissa se, että he kokevat kunnan puolelta tarkoituksen olevan saada oppilas kulkemaan joka päivä koulussa. Heidän mukaansa etäopetusjärjestelyn saama julkisuus on luultavasti yksi syy siihen, että etäpäivä on vielä pidetty. Etäopetusjärjestely on saanut julkisuutta ja asia on kiinnostanut sekä paikallislehtiä että ihan valtakunnallisia medioita. Ilmi kuitenkin käy, että asiaa katsotaan kulloinkin tapauskohtaisesti, eli jos oppilas näyttää väsyvän varsinkin talvella pimeään aikaan jatkuvaan kulkemiseen, voi tarvittaessa ottaa etäpäiviä käyttöön.

Koulun johtajan vastaukset tulevaisuuden suhteen eivät ole niin suoria. Niistä ilmenee, että etäyhteys ja tämä opetusjärjestely voidaan rakentaa tarpeen tullen uudestaan, mutta kaikki on tapauskohtaista ja erilaisia seikkoja on huomioitava. Jälleen korostuu myös se, että yhteinen tahtotila ja näkemykset eri toimijoiden kesken ovat avainasioita onnistumisen suhteen. Ongelmien suhteen kehitys-ideana pohdittiin markkinoiden eri vaihtoehtoja etäopetuksen järjestämistä ajatellen, mikä tarkoittaisi lähinnä yhteyksien ja tekniikan parantamista. Kehityside-

at liittyivät siis lähinnä yhteyksien parantamiseen ja tekniikan päivittämiseen, mikä olisikin jo iso askel toimivampaan vuorovaikutukseen etäpäivinä.

Vastaukset etäopetusjärjestelyn tulevaisuuden suhteen näyttäisivät olevan lyhytkatseisia ja asiaa pohdittavan joka kevät vuosi kerrallaan, mutta suunnan olevan se, että etäopetusta vähennetään. Syitä tähän voi pohtia monesta näkökulmasta. Miksi etäopetusta vähennetään, jos kokemukset siitä ovat olleet positiivisia? Ehkä ryhmään kuulumisen ongelmaa pyritään poistamaan sillä, että oppilas olisi jatkuvasti koulussa kuten muutkin luokkalaiset. Aika tulee näyttämään, onko oppilaan kannalta parempi kulkea koulussa ja saada kenties parempaa ryhmään kuulumisen kokemusta vai jatkaa satunnaisesti etäopetuksessa ja säästää voimavaroja. Tilanne voisi olla toinen, mikäli samalla suunnalla olisi muitakin oppilaita ja useamman pienen koulun tai useammat pienen koulun oppilaat yhdistettäisiin yhdeksi virtuaaliluokaksi ja näin hyödynnettäisiin etäyhteyttä (esim. Hurme & Laamanen 2014).

Pohdittaessa sitä, mistä kaikki lähti, eli lähimmän kyläkoulun lakkauttamisesta, eivät vastaukset ole yksioikoisia. Pyysin vastaajia pohtimaan ja vertailemaan tilanteita – kumpi olisi parempi; kyläkoulun säästäminen vai nykyinen järjestely. Lakkauttamisiin oli varauduttu jo kyläläistenkin osalta, sillä oppilasmäärät vähenivät vuosi vuodelta. Tämä on tuttua muualtakin, sillä lakkautusuhka on usein tiedossa jo kauan ennen kuin koulu varsinaisesti lakkautetaan (mm. Tantarimäki 2011). Yksiselitteistä ei ole se, kumpi koetaan parempana ratkaisuna, sillä molemmissa on puolensa. Kyläkoulu on yhteisöllinen ja koulumatkat ovat pienempiä, mutta mitään ei voi sille, että oppilasmäärät vähenevät ja maaltamuutto lisääntyy (näin myös mm. Korpinen 2010). Etäopetusjärjestely mahdollistaa enemmän toimimisen vertaisten kanssa, joka pienessä kyläkoulussa voi jäädä usein puuttumaan. Tässä tapauksessa etäopetusjärjestely koetaan vastaajien osalta loppujen lopuksi parhaimmaksi vaihtoehdoksi, kun yhteistyö toimii, asianosaiset osaavat työnsä, oppilas on sopiva luonteeltaan sekä vertaisten puute pienellä kylällä voisi koitua ongelmaksi, jos kyläkoulu olisi yhä toiminnassa. Tietenkin pitkät matkat sitten toisaalta väsyttävät. Pitkien matkojen kulkemista sekä

kuljetuksiin liittyvää odottelua on kauhisteltu useissa kyläkoulujen lakkauttamisiin liittyvissä tutkimuksissa (mm. Haantie 2013). Ehkä kyläkoulujen osalta ainoa niitä säästävä tekijä olisi aktiivisten kyläläisten nostava voima ja kyläkoulun käyttö monitoimikeskuksena, kuten Haantie väitöskirjassaan (2013) ehdottaa.

6.5 Yhteenveto

Tutkielman tulokset osoittavat, että etäopetusjärjestely on ollut pääosin toimiva ratkaisu tässä tapauksessa. Koska kunnan oppilasmäärä on vähenemään päin, on kouluverkkoja ollut pakko supistaa. Etäopetusjärjestely on järjestetty oppilaan parhaaksi ja hänen voimavarojensa säästämiseksi. Lähtökohta järjestää erityinen opetusjärjestely on ollut erinomainen vastaus kunnalta kouluverkkojen supistamiseen ja näin ollen opetuksen uudelleenjärjestelyyn. Yhteistyön voimin ja vanhempien sekä koulun toimijoiden kanssa keskustelemalla on päästy kaikkia osapuolia tyydyttäneeseen ratkaisuun.

Ongelmat ryhmään kuulumisessa ja vuorovaikutuksessa liittyvät lähinnä tekniisiin yhteysongelmiin ja siihen, ettei oppilas ole joka päivä fyysisesti koulussa ja ruudulta ei samaa osallisuuden kokemusta sitten kuitenkaan saa. Toisaalta voiko vetää yhteyttä pelkästään tähän, sillä asia on myös yksilö- ja persoonakohtainen. Yhteysongelmien ja tekniikan kanssa etäopetusta voidaan vielä kehittää ja tähän tulisikin keskittyä, sillä huonolaatuinen yhteys haittaa keskittymistä ja vaikeuttaa oppimista. Paremmat yhteydet auttaisivat kohti toimivampaa vuorovaikutusta ja näin ollen ryhmään kuulumisen haastekin voisi väistyä tai ainakin pienentyä.

Yksiselitteistä vastausta sille, olisiko kyläkoulu pitänyt säästää vai onko nykyinen järjestely parempi, ei vanhempien osalta ole. Myös koulun johtaja myönsi

molemmissa olevan puolensa, mutta päätyi pitämään parempana etäopetusjärjestelyä sillä perusteella, että näin oppilas saa olla enemmän vertaistensa parissa. Nähtäväksi jää, mihin suuntaan Sallassa kehitytään; hylätäänkö etäyhteyden käyttö kyseisissä tapauksissa vai lähdetäänkö ajatusta jalostamaan pidemmälle.

7 Pohdinta

Tutkielma jätti mieleen paljon avoimia kysymyksiä aiheeseen liittyen. Vieläkään ei osaa oikein päättää, kumpi ratkaisu on parempi eli kyläkoulun lakkauttaminen ja näin ollen etäopetusjärjestely vai pienten koulujen säästäminen. Tämä jäänee jokaisen lukijan päätettäväksi.

Nykyteknologia antaa mahdollisuuden erilaisiin työskentelytapoihin, mikä voi helpottaa oppilaiden yksilöllistä huomioimista. Opettajalla on kuitenkin tärkeä rooli, sillä tieto- ja viestintäteknisen oppimisympäristön hyvä menestys pohjautuu ensisijaisesti opettajan kykyyn suunnitella tehtäviä ja toimintoja. Tietotekniikka tarjoaa monipuolisen ja konkreettisen oppimisympäristön, joka mahdollistaa lapselle huomion kiinnittämiseen omaan oppimiseensa monesta näkökulmasta. Tietokoneympäristö voi lisätä lapsen kiinnostusta omaan oppimiseensa, oppimisen suunnitteluun, oppimistyyliin sekä tiedon prosessointitapoihin. Nykyaikana yhä enemmän teknologisoituvassa maailmassa myös lapsille pitäisi alkaa opettaa uudenlaisia taitoja ja valmiuksia. Samoin on myös opettajan kohdalla, sillä etäopetus vaatii opettajalta erityistä asiantuntijuutta eivätkä opettajat ole aina kovin luottavaisia tietotekniikan soveltamisesta pedagogisesti. (Kountem 2008, 1412; Ojala & Siekkinen 1997, 145-147; Salavuo 2013; Rönkä 1997; Kankaanranta ym. 2012.) Tästä näkökulmasta etäyhteyden käyttö ja teknisten laitteiden kanssa toimiminen voivat olla myös mukava lisä sekä etäoppilaalle että hänen luokkatovereilleen. Ne voivat olla osa monipuolista oppimisympäristöä sekä opetustapoja. Opettajalta etäopetus voi vaatia lisätyötä, mutta olla toisaalta myös mukavaa vaihtelua työhön.

Etäopetusta puoltaa se, ettei oppimistuloksissa ole nähty eroavaisuuksia etäopetuksessa ja lähiopetuksessa olevien oppilaiden välillä. Toki koulutkin eroavat toisistaan, joten suoraviivaista yhteyttä ei voida vetää. Etäopetus voi myös edistää tasavertaisia mahdollisuuksia riippumatta esimerkiksi oppilasmäärästä, tai koulun sijainnista ja etäopetuksella voidaan taata opintojen jatkumisen erityisissä tilanteissa esim. sairastuessa tai pitkien etäisyyksien kohdalla. (Nummenmaa & Lehtinen 2012; Koskinen 2014; Lehtinen 2011.) Tämä onkin iso helpotus varsinkin syrjäseuduilla, jossa etäopetus voi olla ratkaiseva vaihtoehto opetuksen järjestämiseen.

Etäopetuksen ongelmakohtina on tutkimuksissa havaittu olevan muun muassa sen kustannukset, opettajien ja oppilaiden taidot ja motivaatio sekä teknisen tuen puute ja yhteysongelmat kuten myös vuorovaikutteisuus, joka ei etäyhteyden kautta täysin välity (mm. Nummenmaa 2011; Rönkä 1997). Onko jokin näistä syy myös Sallassa, jos siitä pyritään lopulta eroon?

On myös huomioitava, että suositusten mukaan lapsen ruutu-aika saisi olla noin pari tuntia päivässä ja etäpäivinä tuo aika ylittyy. Rungas etätuntien määrä voi sekin itsessään olla väsyttävää (Rönkä 1997). Ei ehkä voida kuitenkaan ajatella näitä suosituksia, sillä etäopetuspäiviä on vain kerran viikossa tällä hetkellä eikä yksi päivä voi olennaisesti häiritä, jos suosituksia rikkookin.

Sekä alkuperää että tulevaisuutta olisi jatkotutkimuksellisesti mielenkiintoista vielä selvittää. Kouluverkkoratkaisuissa kuntalaisilla tulee olla mahdollisuus tulla kuulluksi sekä saada tietoa asiasta (Lahtinen 2012; Opetushallitus 2007). Koettiinko Sallassa kyläläisten osalta, että lakkauttamisiin voisi vaikuttaa ja saivatko kyläläiset äänensä kuuluviin? Lisäksi on fakta, että jo ennen lakkauttamisia ja kouluverkon muutoksia pitäisi etukäteen pohtia kuljetuksia sekä uudelleenjärjestelyjä sekä niiden hintaa (mm. Lahtinen ym. 2012; Haantie 2013; Bhaerman 1994; Kilpeläinen 2010), mutta pohdittiinko näitä vasta tehtyjen lakkautusten jälkeen vai käytiinkö näistä keskustelua ennen lakkautuspäätöksiä? Etäopetuksessa tulisi myös olla saatavilla aina teknistä tukea, mutta onko sitä?

Totuus on kuitenkin se, että kyläkouluja lakkautetaan yhä enenevässä määrin ja kuten Haantiekin (2013) on todennut, lähikoulun merkitys on muuttunut, sillä lähin koulu voi olla nyt tuntien matkustamisen päässä. Päivittäiset kuljetukset väsyttävät, ja vaikka työmäärän pitäisi olla peruskoululaisella sellainen, että koulun, matkan ja kotitehtävien teon jälkeen jäisi riittävästi aikaa lepoon, harrastuksiin ja virkistäytymiseen, voi tämän kyseenalaistaa. Miten sitten, jos etäopetusjärjestelystä Sallassakin luovutaan kokonaan?

Toisaalta niillä kylillä, joissa vielä asutusta ja ihmisiä on, voisi kyläkoulu monitoimikeskuksena (mm. Haantie 2013; Kilpeläinen 2010) ideana olla toimiva. Kyläkoulun myötä usein lakkaavat nimittäin myös muut palvelut, kuten pankki- ja postipalvelut sekä harrastustoiminta (Haantie 2013). On myös pohdittu voisiko etäopetus olla vaihtoehto kokonaisen kyläkoulun lakkauttamiselle (Itä-Savo 1/14), jolloin kouluavustaja olisi oppilaiden tukena kyläkoululla ja opettaja opettaisi etänä. Ajatusta on kritisoitu sillä, että toiminnallisuus jäisi tällöin pitkälti pois ja vaarana onkin usein etäopetuksessa se, että opetus supistuu opettajalähtöiseksi ja teoreettiseksi (Rönkä 1997). Haantien väitöskirjasta taas voisi ottaa tälle ajatukselle vastineen, sillä Haantie huomauttaa, että ennenkin on kyläkouluissa kiertäneet esimerkiksi kielenopettajat ja erityisopettajat, jolloin opetuksen laatua taattaisiin tältä osin (Haantie 2013, 160). Ajatus on mielenkiintoinen pohdinta. Yhtä kaikki, Salla tuntuu kuitenkin olevan edelläkävijä opetuksellisella järjestelyllään. Toki peruskouluikäisille opetetaan etänä paljon, mutta lähinnä yksittäisiä oppiaineita. Tilanne on usein se, että asiantuntijuutta (opettajuutta) lähetetään etäyhteyden välityksellä kouluun, mutta Sallan mallissa oppilas saa olla kotona. Pitkien välimatkojen ollessa arkipäivää syrjäseuduilla, etäopetusjärjestely on ollut tähän oiva keino säästää oppilaan jaksamista.

Tutkielman luotettavuus ja eettinen pohdinta

Eettisyys on huomioitu läpi tutkielman teon. Alussa Sallan kunnan sivistystoimesta sekä etäoppilaan vanhemmilta kysyttiin tutkimusluvut, jotka myönnettiin. Samalla annettiin tieto koulun johtajalle tutkimuksen teosta. Tapaustutkimuksessa anonymiteetti on usein tärkeä suojata, mutta tässä tapauksessa se olisi mahdotonta, joten tutkimuslupahakemuksessa pyydettiin lupa myös Sallan kunnan nimen käyttämiseen. Anonymiteetin puutetta ei tässä tutkielmassa voida kuitenkaan pitää ongelmana, sillä tapausta on enemmänkin haluttu tuoda ilmi ja se on ollut esillä useassa eri mediassa (mm. Lapsen maailma 4/2015, Apu 6/2016, Lapin Kansa). Yleistettävyyden kritiikki kuuluu usein tapaustutkimukseen, mutta en koe sitä tässä ongelmana, sillä tämän yksittäistapauksen kautta aiheesta pystyy keskustelemaan yleisellä tasolla monesta eri näkökulmasta. Tähän Sallan yksittäistapaukseen liittyy keskustelut sekä kuntien kouluverkko- ja kyläkouluista ja niiden lakkauttamisesta, etäyhteyden käytöstä opetuksessa että harvaan asuttujen alueiden ja kylien ominaisuuksista oppilaiden pitkiä koulumatkoineen. Nämä kaikki ovat ajankohtaisia aiheita ja niistä tulisi puhua ääneen. Kouluverkko- ja kyläkoulu ratkaisut vaikuttavat siihen, millainen kuva kunnasta välittyy (Tantarimäki 2011, 16). Salla laittoi ensiluokkalaisten hyvinvoinnin etusijalle järjestäessään opetusjärjestelyä, joka sopisi kaikille osapuolille.

Tutkielman luotettavuuden tukemiseksi olen pyrkinyt raportoimaan tarkasti sekä tutkielman tekovaiheet ja ratkaisuni tutkijana perusteluineen, että myös ilmiön ja tapauksen. Selkeyttääkseni tapauksen kontekstia, olen lisännyt raporttiin tietoa Sallasta ja sen kouluhistoriasta sekä nykyisestä koulun opetuksen tavoitteista paikallisen opetussuunnitelman muodossa.

Tutkimusluvissa sekä aineistonkeruussa olen myös pitänyt huolta siitä, että kaikki tahot tietävät tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteet. Samoin olen tehnyt selväksi, ettei vastaajien tietoja käytettä muuhun kuin tämän tutkielman tekemiseksi ja vastaukset hävitetään asianmukaisesti, kun tutkielma on tehty. Vastaajien itsemääräämisoikeutta olen kunnioittanut antamalla heille mahdollisuuden itse päättää, osallistuako tutkimukseen vai ei. Tämän he ovat voineet päättää antaessani tarpeeksi tietoa ensin, eli mitä tutkimuksessa tehdään ja mitä vastaajilta aiotaan kysyä (Kuula 2006, 61). Analyysin osalta olen ottanut huomioon tutkittavien kaikki vastaukset enkä vain niitä, jotka olisivat voineet tukea mahdollisia ennako-oletuksiani (Eskola & Suoranta 1998, 216).

Tutkijana tie oli kivikkoinen välillä, mutta mielenkiintoinen. Jouduin vaihtamaan näkökulmaa jo siitäkin syystä, etten saanut haastattelua kohdistettua sivistystoimenjohtajalle, kuten alkujaan oli tarkoitus ja oli alustavasti myös jo sovittu. Palava kiinnostus ja motivaatio veivät työtä kuitenkin kokoajan eteenpäin. Toivon, että tämän opetusjärjestelyn ilmi tuominen voi auttaa muitakin samassa tilanteessa olevia kuntia ja innovoimaan opetukseen erilaisia erityisratkaisuja niin tarvittaessa. Vaikka lähikoulu ei olekaan enää niin lähellä kaikkialla, voi hyvän yhteistyön ja positiivisen asennoitumisen kautta löytää uusia, toimivia ratkaisuja, jotka sopivat kaikille.

Lähteet

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0 Tampere: Vastapaino.

Autti, O., Hyry-Beihammer E. 2014. Pienkoulut tarvitsevat lisää tutkimusta. Teoksessa Kasvatus 3/2014. Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja. Suomen kasvatustieteellinen seura ry. 209-212.

Bhaerrman, R. 1994. Implications for Systemic Education and Societal Reform: A Discussion of McGranahan, Hobbs, Nachtigal and Stephens. Journal of Research in Rural Education, vol 10, n:o 3, 179-182

Burns, J, Lander, R, Ryan, S, Wragg, R. 1999. Practical Guidelines fo Teaching with Videoconferencing. De Monfort University.

Ekebom, U-M., Helin, M. & Tulusto, R. 2000. Satayksi kouluongelmaa. Opettajan käsikirja. Helsinki: Edita.

Eskola, J. 2007. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, J & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Eskola, J., Saarela-Kinnunen, M. 2007. Tapaus ja tutkimus = Tapaustutkimus? Teoksessa Aaltola, J., Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 184-195.

Eskola J., Saarela-Kinnunen, M. 2001. Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus? Teoksessa Aaltola, J, Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 158-169.

Eskola, J, Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. Vastamäki, J. 2007. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J., Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 25-43.

Haantie, T. 2013. Kun ukset kiinni pantihin – Tutkimus 33 lakkautetusta koulusta Pohjois- ja Tunturi-Lapin alueella vuosina 1983–2005. Kasvatustieteiden tiedekunta. Lapin yliopisto.

Hakkarainen, P. 2007. Promoting meaningful learning through the integrated use of digital videos. Kasvatustieteiden tiedekunta. Lapin yliopisto.

Hautala, E. 2014. Oppi ei ojaan kaada eikä taito ole taakaksi. Tarinoita Sallan koululaitoksen 120-vuotisesta historiasta. Sallan kunta.

Hilasvuori, T. 2002. Aikuisten yhteistyöllä lapsen oppimisen hyväksi. Teoksessa Koti ja koulu – kavereita vai kiistakumppaneita? Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 18-20.

Hurme, T., Laamanen, R. 2014. Kouluun läheltä ja kaukaa. Etäopetus erityislanteissa. Etäopetuksen koordinoitihanke. Opetushallitus.

Husu, J. 2000. Supporting Remote Communities with a Shared Virtual Classroom: a View of Social Contexts. Journal of Information Technology for Teacher

Education, 9:2, 255-268. Saatavilla www-muodossa

<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14759390000200085> (luettu 20.2.16)

Huttunen, A. 2016a. Etäopetus uudessa perusopetuksen opetussuunnitelmasa. <https://info.edu.turku.fi/etaopetus/item/270-et%C3%A4opetus-uudessa-perusopetuksen-opetussuunnitelmassa> (luettu 1.12.16)

Huttunen, A. 2016b. Lääkäriin ajatuksia etäopetuksesta – haastattelu. <https://info.edu.turku.fi/etaopetus/item/264-l%C3%A4%C3%A4k%C3%A4rin-ajatuksia-et%C3%A4opetuksesta> (luettu 1.12.16)

Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvoori, J. (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Irwin, R. 2012. School closures in Ontario: A case of conflicting values? Electronic thesis and dissertation repository. Paper 428. The University of Western Ontario.

Itäsavo 1/14. Koulussa tarvitaan lisää opettajia. <http://www.ita-savo.fi/uutiset/l%C3%A4hell%C3%A4/koulussa-tarvitaan-opettajia-96374> (luettu 8.9.16)

Kananen, J. 2013. Case-tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kankaanranta, M., Laattala, A., Mikkonen, I., Sairanen, H. 2012. Tieto- ja viestintäteknisten laitteistojen ja ohjelmistojen käyttö opetuksessa. Teoksessa Kankaanranta, M., Mikkonen, I. & Vähähyppä, K. (toim.) Tutkittua tietoa oppimisympäristöistä. Tieto- ja viestintäteknikan käyttö opetuksessa. Opetushallitus. 9-20.

Kearns, R., Lewis, N., McCreanor, T., Written, K. 2009. 'Status quo is not an option': Community impacts of school closure in South Taranaki, New Zealand. *Journal of Rural Studies* 25, 131-140.

Kilpeläinen, R. 2010. Kyläkoulut Suomessa. Maaseudun pienet koulut opettajien kuvaamina oppimis- ja kasvuympäristöinä. Kasvatustieteiden tiedekunta, Kajaanin opettajankoulutusyksikkö. Oulun yliopisto.

Kiviniemi, K. 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Korpinen, E. 2010. Kyläkoulu yhteiskunnan rakennemuutoksessa. Teoksessa Korpinen E. (toim.) Eläköön kyläkoulu! Jyväskylä: PS-kustannus. 14-28.

Korpinen, E. 2010. Kyläkoulu oppilaan itsetunnon kehittämisympäristönä. Teoksessa Korpinen E. (toim.) Eläköön kyläkoulu! Jyväskylä: PS-kustannus. 84-100

Koskinen, K. 2014. Etäopetus seilaa myötätuulessa <https://info.edu.turku.fi/etaopetus/item/198-et%C3%A4opetus-seilaa-my%C3%B6t%C3%A4tuulessa> (luettu 1.12.16)

Koun-Tem, S., Yang-chen, L., Chia-jui, Y. 2008. A Study on Learning Effect Among Different Learning Styles in a Web-based Lab of Science for Elementary School Students. *Computers & Education* 50. Taiwan: Institute of Computer Science and Information Education, National University of Taiwan. 1145-1422.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Kunnat.net. Hallinto ja päätöksenteko 2011.

<http://www.kunnat.net/fi/kunnat/toiminta/hallinto-ja-paatoksenteko/Sivut/default.aspx> (luettu 11.4.16)

Lahtinen, M., Leinonen E., Myllymäki R. 2012. Päätöksentekomenettely kouluverkon muutoksissa.

<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/laki/hallintojuridiikka/paatoksenteko/Kouluverkkomuutokset/Sivut/default.aspx> (luettu 27.4.16)

Laine, T. 2007. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, J., Valli, R. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 28-45.

Lapin Kansa 14.11.2013

http://yle.fi/uutiset/salla_sulkee_kaikki_kylakoulunsa/6934577 (luettu 1.4.16)

Lapin Kansa 11.08.2014 <http://www.lapinkansa.fi/arkisto/?cid=1194920577075>
(luettu 26.4.16)

Lehtinen, E. 2011. Etäopetustako peruskouluun?

<https://info.edu.turku.fi/etaopetus/item/108-et%C3%A4opetustako-peruskouluun>
(luettu 6.11.16)

Lehtinen, E., Nummenmaa, M. 2012. Etäopetuksen lumo: kansainvälinen kirjallisuuskatsaus. Oppimistutkimuksen keskus, Turun yliopisto.

Lindblom-Yläne, S., Paavilainen, E., Pehkonen, L. & Ronkainen, S. 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro Oy.

Meisalo, V., Sutinen, E., Tarhio, J. 2000. Modernit oppimisympäristöt. Tietotekniikan käyttö opetuksen ja oppimisen tukena. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Nummenmaa, M. 2011. Valtakunnallisen etäopetustutkimuksen tuloksia. Oppimistutkimuksen keskus, Turun yliopisto.

Nummenmaa, M. 2012. Etäopetus tarjoaa monia mahdollisuuksia oppimiseen ja opetukseen. Teoksessa Kankaanranta, M., Mikkonen, I., Vähähyppä, K. (toim.) Tutkittua tietoa oppimisympäristöistä. Tieto- ja viestintätekniiikan käyttö opetuksessa. Oppaat ja käsikirjat 2012: 13. Opetushallitus.

Ojala, M., Siekkinen, M. 1997. Tietotekniikan perusteista, sovelluksista ja haasteista alle kouluikäisten lasten opetuksessa ja oppimisessa. Teoksessa Lehtinen, E. (toim.) Verkkoopagogiikka. Helsinki: Oy Edita Ab. 143-157

Opetushallitus 2007. Laatusuhteita kodin ja koulun yhteistyöhön. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla www-muodossa

http://www.oph.fi/download/115274_laatusuhteita_kodin_ja_koulun_yhteistyohon.pdf

(luettu 25.11.16)

Opetushallitus.

Kotiopetus.

http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusopetuksen_jarjestaminen/kotiopetus (luettu 4.5.16)

Opetushallitus.

Paikallinen

opetussuunnitelma

http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/opetussuunnitelma_ja_tuntijako (luettu 5.10.16)

Opetus-

ja

kulttuuriministeriö

http://minedu.fi/OPM/Koulutus/yleissivistavae_koulutus/hallinto_ohjaus_ja_rahkoulutus/index.html (luettu 26.4.16)

Opetusministeriö 2012. Perusopetuksen laatukriteerit. Perusopetuksen, perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä koulun kerhotoiminnan laatukriteerit. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012: 29. Saatavilla www- muodossa

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm29.pdf?lang=fi> (luettu 1.3.2016)

Owalgroup 2014. Sähköisten kuntapalveluiden kustannus-hyötyanalyysi. http://www.lappi.fi/c/document_library/get_file?folderId=839840&name=DLFE-24436.pdf (luettu 1.3.2016)

Pekkala, L. 2016. Videoneuvottelu kielten etäopetuksessa. http://www.edu.fi/perusopetus/kielet/videoneuvottelu_kielten_etaopetuksessa (luettu 21.1.2017)

Peltonen, T. 2010. Kyläkoulut – avuksi vai harmiksi kunnille? Teoksessa Korpinen Eira (toim.) Eläköön kyläkoulu! Jyväskylä: PS-kustannus. 29-48.

Peltonen, T. 2010. Koulun ympäristöedut yhteys fyysiseen toimintaan. Teoksessa Korpinen Eira (toim.) Eläköön kyläkoulu! Jyväskylä: PS-kustannus. 117-127.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Saatavilla www- muodossa http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf (luettu 1.4.16)

Perusopetuslaki (628/1998). Saatavilla www- muodossa. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628> (luettu 25.11.16)

Peuhkuri, T. 2005. Tapaustutkimuksen valinnat. Esimerkkinä Saaristomeren rehevöitymis- ja kalankasvatuskiista. Teoksessa Tutkimusmenetelmien pyöreissä. Sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat. Toim. Pekka Räsänen, Anu-Hanna Anttila, Harri Melin. Jyväskylä: PS-kustannus. 291-308.

Pohjolainen, S., Ruokamo, H. (toim.) 1999. Etäopetus multimedieverkoissa. Kansallisen multimediaohjelman ETÄKAMU-hanke. Digitaalisen median raportti; 1/99. Helsinki: TEKNOLOGIAN KEHITTÄMISKESKUS TEKES.

Prensky, M. 2001. Digital Natives, Digital Immigrants. Article From On the Horizon MCB University Press, Vol 9. No. 5. 1-6.

Rönkä, A. 1997. Videoneuvottelu koulujen opetuksessa. Artikkelijulkaisusta Salminen Jari (toim.). 1997. Etäopetus koulussa. Kilpisjärvi-projekti 1994-1997. Helsingin II normaalikoulun julkaisuja 1, 1-18.

http://www.vink.helsinki.fi/files/kilpis_kilpisjarvi_raportti.html (luettu 26.3.16)

Salavuo, M. 2013. Etäopiskelun mullistus vaatii uudenlaisia opiskelun valmiuksia. <https://info.edu.turku.fi/etaopetus/item/157-et%C3%A4opiskelun-mullistus-vaatii-uudenlaisia-opiskelun-valmiuksia> (luettu 1.12.16)

Sallan kunnan kotisivut www.salla.fi

Sallan kunnan opetussuunnitelman perusteet 2016
<https://peda.net/salla/sallatunturin-koulu2/lomakkeet2/kuvia2/ops-20162:file/download/a5537ede7137e8affe020c4c74b7509a7fbd6631/OPS%202016.pdf> (luettu 6.10.16)

Sarajärvi, A., Tuomi, J. 2005. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Shaw, M. 2011. Navigating the Closure Process. Chicago: National Association of Charter School Authorizers. Saatavilla [www-muodossa: http://www.qualitycharters.org/wp-content/uploads/2015/11/IssueBrief_NavigatingTheClosureProcess_2011.05.pdf](http://www.qualitycharters.org/wp-content/uploads/2015/11/IssueBrief_NavigatingTheClosureProcess_2011.05.pdf) (luettu 16.2.16)

Siniharju, M. 2003. Kodin ja koulun yhteistyö peruskoulun alaopetusluokilla. Yhteistyön arvostus ja toteutuminen Helsingin kaupungin peruskoulujen alkuopetusluokilla lukuvuosina 1983-1984 ja 1998-1999. Kasvatustieteellinen väitöskirja. Helsingin yliopisto.

Sjöblom, M. 2015. Riittävätkö diginatiivin digitaidot digiopiskeluun? <https://info.edu.turku.fi/etaopetus/item/249-riitt%C3%A4v%C3%A4tk%C3%B6-diginatiivin-digitaidot-digiopiskeluun> (luettu 1.12.16)

Svitak, A. 2010. 5 Ways Classrooms Can Use Video Conferencing. <http://mashable.com/2010/04/21/classroom-video-conferencing/> (luettu 26.3.16).

Tantarimäki, S. 2011. Mitä lakkautuksesta opimme? Kyläkoulun lakkauttamisen perusteet, prosessi, säästöt ja vaikutukset viimeaikaisessa keskustelussa. Tapaustutkimuksena vuonna 2007 lakkautetut kyläkoulut Korpilahdella, Kurikassa, Lammilla, Siilinjärvellä, Sysmässä ja Urjalassa. Turku: Turun yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus Brahean julkaisuja B:2

Turun VIRTÄ-hanke. <https://info.edu.turku.fi/virta/?q=node/26> (luettu 10.4.16).

Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

LIITE 1: Sähköpostihaastattelun runko

Hei! Tässä laatimani haastattelurunko, johon voitte nyt vastata. Tietoja ei luovuteta ulkopuolisille ja niitä käytetään vain tämän tutkielman tekemiseksi. Pyytäisin vastaamaan **21.10** mennessä.

ALKUPERÄ

- Mistä idea etäopetusjärjestelyyn tuli?
- Millä perustein etäopetusjärjestelyyn päädyttiin?
- Mitä kaikkea koulutuksen järjestämisessä tuli ottaa huomioon, kun siirryttiin etäopetusjärjestelyyn?

KÄYTÄNNÖN TOIMINTA

- Millaisia toimenpiteitä etäopetusjärjestely on vaatinut kunnalta?
- Miten etäopetusjärjestely on mielestänne toiminut;
Etäopetusjärjestelyyn liittyviä ruusuja?
Etäopetusjärjestelyyn liittyviä risuja?
Etäopetusjärjestelyyn liittyviä kehitysideoita?
- Kuinka pitkään etäopetusjärjestelyä on suunniteltu jatkettavan?

ETÄOPETUSJÄRJESTELYN TULEVAISUUS

- Miltä etäopetusjärjestelyn tulevaisuus näyttää Sallan kunnan osalta?

- Miten näkisitte tällaisen etäopetuksellisen opetusjärjestelyn tulevaisuuden ylipäättään Suomessa?
- Jos nyt tulisi valita kyläkoulun säästäminen tai etäopetusjärjestely, kumpi on mielestänne kasvatuksellisesti toimivampi ratkaisu?

Kiitos arvokkaasta panoksestanne tutkielmaani!

Ystävällisin terveisin,

Anu Ahola

ansku218@gmail.com

0400-375579

Lapin yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Gradun ohjaajani yhteystiedot

Virpi Vaattovaara, KT, Yliopistonlehtori

+35840 4844144, Virpi.Vaattovaara@ulapland.fi

LIITE 2: Kirjoitelman runko

Hei taas!

Olen Aholan Anu ja opiskelen Lapin yliopistossa kasvatustiedettä nyt viimeistä vuotta. Reilu vuosi sitten lähestyin teitä kandidaatintutkielmani puitteissa ja nyt teen samasta aiheesta pro gradu- tutkielmaa. Tutkin aikaisemmin etäopetusjärjestelyä oppilaan näkökulmasta ja nyt kiinnostuksen kohteena on koulutuksen järjestäminen. Tavoitteenani on selvittää etäopetusjärjestelyn taustoja ja alkuperää, sen toteutusta, kannattavuutta sekä toimivuutta. Tarkoituksena olisi tutkia mm. miten järjestelyyn päädyttiin, mitä järjestely kunnalta vaatii, mitä se käytännössä tarkoittaa, miten se on toiminut ja millainen on etäopetusjärjestelyn tulevaisuus.

Nyt pyydän teitä jälleen auttamaan minua selvittämään näitä asioita. Toivon, että voisitte kirjoittaa aiheesta vapaasti pienen kirjoitelman. Olen laittanut ajatusta vauhdittamaan muutamia apukysymyksiä, jotka voivat helpottaa teitä kirjoittamisessa. Apukysymykset ovat kirjoittamisen tueksi, niitä ei ole pakko käyttää. Kirjoitelman on tarkoitus olla vapaamuotoinen, omia ajatuksia kuvaileva kertomus.

Voitte kirjoittaa aiheesta ja lähettää sen minulle mukana olevassa kirjekuoressa tai voitte vastata minulle myös sähköpostitse (ansku218@gmail.com).

(Apukysymyksiä kirjoittamisen tueksi:

*Lähtötilanne; miten järjestelyyn päädyttiin, kenen idea se oli tai mistä idea alun perin tuli, kuultiinko teitä vanhempina mielestänne tarpeeksi, oliko tilanteeseen muita vaihtoehtoja, mitä ajattelitte perheen kesken kuullessanne kyläkoulujen

lakkautuvan ja näin ollen opetusjärjestelyjen tullessa ajankohtaisiksi, olisitteko valinneet kyläkoulun säästämisen vai etäopetusjärjestelyn, jos se olisi ollut teidän käsissä

*Etäopetusjärjestelyn toimivuus; onko järjestely mielestänne toiminut, puutteita/onnistumisia/kehitysideoita etäopetusjärjestelyyn liittyen

*Tulevaisuus; millaisena näette etäopetusjärjestelyn tulevaisuuden ja jatkuvuuden)

Tietoja ei luovuteta ulkopuolisille ja niitä käytetään vain tämän tutkielman tekemiseksi. Pyytäisin vastaamaan **21.10** mennessä.

Kiitos arvokkaasta panoksestanne tutkielmaani!

Ystävällisin terveisin,

Anu Ahola

ansku218@gmail.com

0400-375579

Lapin yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Gradun ohjaajani yhteystiedot

Virpi Vaattovaara, KT, Yliopistonlehtori

+35840 4844144, Virpi.Vaattovaara@ulapland.fi

LIITE3 Tutkimuslupahakemus**TUTKIMUSLUPAHAKEMUS**

21.3.2016

Hei! Opiskelen neljättä vuotta Lapin yliopistossa kasvatustieteitä. Tällä hetkellä aloittelen tekemään lopputyötä tutkintooni eli pro gradu-tutkielmaa.

Tein jo aiemmin kandidaatintutkielman etäopetus-järjestelystänne, joka kunnassanne on järjestetty. Nyt haluaisin jatkaa aiheen parissa ja syventää tutkimusta. Tutkielmassa on tarkoitus koulutuksen järjestämisen näkökulmasta tarkastella etäopetusjärjestelyä, selvittää sen taustoja sekä toimivuutta ja kartoittaa tilannetta tällä hetkellä, kun järjestely on ollut käytössä jo tovin.

Tutkielmassa ei mainita tutkittavien henkilöiden nimiä eikä henkilökohtaisia tietoja. Tutkielmassa tulee ilmi Sallan kunnan nimi, mikäli annatte siihen luvan. Pyydän myös lupaa saada hyödyntää aikaisempia tietoja etäopetusjärjestelystä, jotka sain aiheesta jo viimeksi kandidaatintutkielmaani varten. Tietoja käytetään luottamuksellisesti ja vain tämän tutkielman tekemiseksi.

Lupa myönnetään
netä

Lupaa ei myön-

Tutkija

Anu Ahola

0400375579

ansku218@gmail.com

Kasvatustieteiden tiedekunta

Lapin yliopisto

Tutkielman ohjaaja

Virpi Vaattovaara

virpi.vaattovaara@ulapland.fi